PROGRAM TV na TYDZIEŃ

Głos znad Niemna

Pismo Związku Polaków na Białorusi • Rok wydania V • 14 - 20 listopada 1994 r • nr. 45 (131)

Ksiądz Arcybiskup Kazimierz Świątek - pierwszy kardynał na Białorusi

Wiadomość o nadaniu godności kardynalskiej abpowi Kazimierzowi Świątkowi została na Białorusi podana równocześnie z ogłoszeniem w Watykanie przez Ojca Świętego listy nowych kardynałów. W mińskiej archikatedrze poinformował o tym, podczas Mszy św. nuncjusz apostolski dla Białorusi abp Agostino Marchetto, zaś w katedrze w Pińsku, w obecności Nominata - kanclerz miejscowej kurii diecezjalnej.

Nominat urodził się 21.X.1914 r. w miejscowości Wałga, w Estonii, w rodzinie polskiej. Ojciec, pochodzący z Kielecczyzny, wstąpił do polskich legionów i zginął podczas walki o Wilno w r. 1919. Mały Kazimierz wraz z matką i bratem w tymże roku wywieziony został na Syberię, skąd powrócił w rodzinne strony matki, na Wileńszczyznę, w r. 1922. Ukończył gimnazjum w Baranowiczach i następnie wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Pińsku, gdzie 8.IV.1939 r. otrzymał święcenia kapłańskie. Pierwszą jego placówką duszpasterską była Prużana. Po wkroczeniu wojsk sowieckich został aresztowany i przebywał w celi śmierci więzienia w Brześciu do wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej, kiedy został uwolniony i powrócił do swych obowiązków wikariusza w Prużanie. Ponownie aresztowany został przez NKWD w r. 1944 i spędził 10 lat w łagrach na Syberii i koło Workuty. Po wyjściu na wolność zamieszkał w Pińsku, gdzie najpierw w konspiracji, a następnie oficjalnie prowadził pracę duszpasterską. Odrestaurował katedrę pińską, do której zamknięcia nie dopuścili wierni. Dbał o powołania kapłańskie, sam przygotowując kleryków i kierując ich do seminarium w Rydze. W r. 1989 bp Władysław Jędruszuk, ówczas administrator apostolski diecezji pińskiej rezydujący w Drohiczynie, mianował go swym wikariuszem generalnym na teren diecezji pińskiej w granicach Białorusi.

Papież Jan Paweł II, dokonując reorganizacji Kościoła rzymsko-katolickiego na Białorusi, mianował ks. K. Świątka 13.IV.1991 r. arcybiskupem metropolitą mińsko-mohylewskim i zarazem administratorem apostolskim diecezji pińskiej. Sakrę biskupą otrzymał tegoż roku 21 maja w katedrze pińskiej. Z braku mieszkania i pomieszczenia na kurię metropolitalną w Mińsku rezyduje nadal w Pińsku. Dopiero 19 października br. władze Republiki Białoruś zatwierdziły statuty archidiecezji mińsko-mohylewskiej i diecezji pińskiej i zarazem jego jako ordynariusza tych diecezji.

Ksiądz Arcybiskup K. Świątek był jednym z założycieli Związku Polaków na Białorusi.

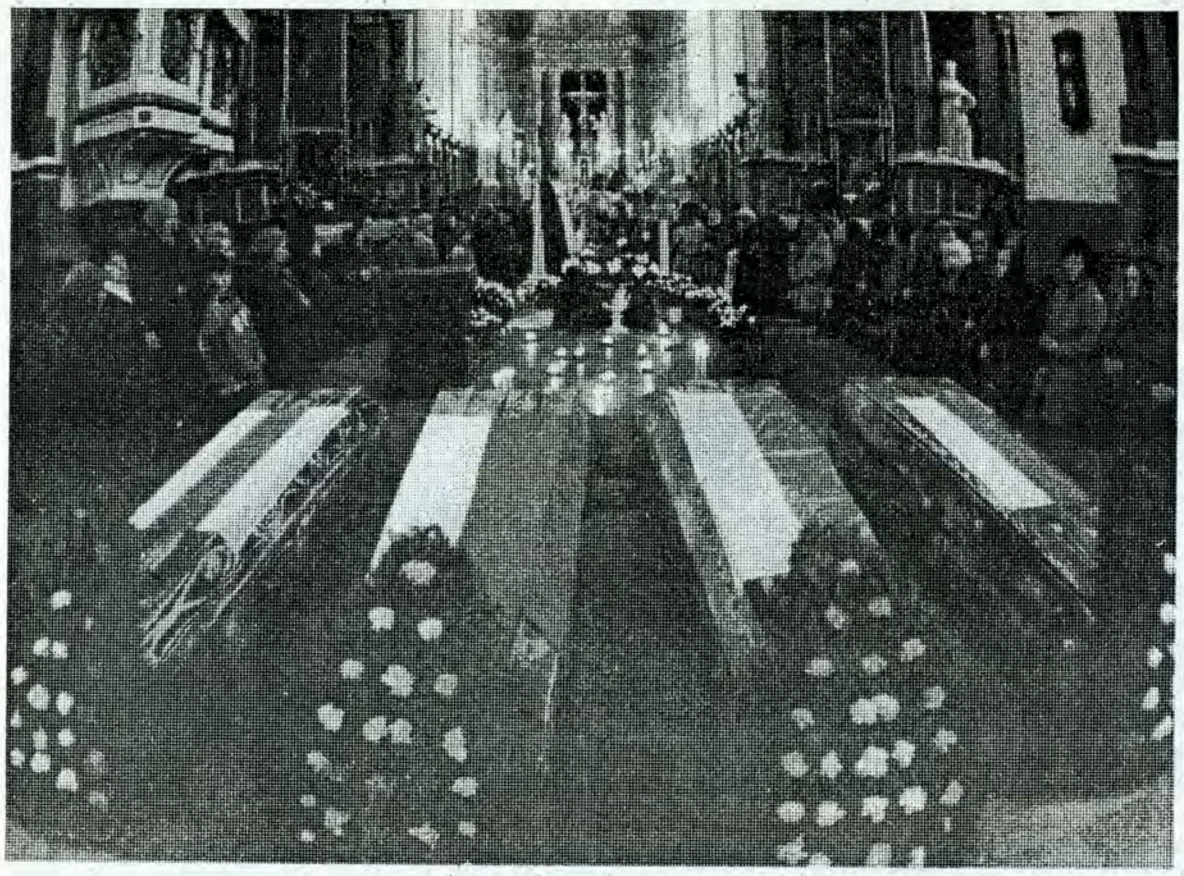
ŚPIJ ŻOŁNIERZU W CIEMNYM GROBIE...

2 listopada w Grodnie odbyły się uroczystości żałobne, poświęcone ponownemu pogrzebaniu odnalezionych dwa lata temu w zbiorowej mogile szczątków bohaterskich obrońców miasta przed nawałą bolszewicką w 1939 r., którzy zostali bestialsko rozstrzelani przez "wyzwolicieli".

Ogółem odnaleziono w pobliżu mostu Rumlowskiego w okolicu Drucka szczątki 90 osób, w tym wiarygodnie, że i żołnierzy z okresu I wojny światowej. Miejsce to zostało wskazane przez nieznaną osobę, odnaleźli się świadkowie mordu, dokonanego na 42 żołnierzach Wojska Polskiego. Donosił o tym obszernie "Goniec Kresowy" (Nr. 1, 1993 r) w artykule R. Kacynela "Mówi do nas Druck".

W ciągu dwóch lat od chwili ekshumacji opinię publiczną grodnian, zwłaszcza starszego pokolenia, bulwersowała sprawa dotycząca pogrzebu ofiar totalitaryzmu. Pomimo, że obustronne komisje zakończyły pracę, trwała na górze zwykła biurokratyczna przepychanka, podczas gdy wydobyte szczątki i dowody rzeczowe oczekiwały na dalszą kolej losu w prowizorycznych skrzyniach. Dopiero w czasie I Zjazdu Grodnian w maju b.r. trumny z prochami obrońców miasta zostały złożone w krypcie kościoła Bernardyńskiego.

Ciąg dalszy na str. 4

HISTORIA KIERUNKUJE WSPÓŁCZESNOŚĆ

76 rocznica odzyskania niepodległości przez Polskę

"Niepodobna oddać tego upojenia, tego szału radości, jaki ludność polską w tym momencie ogarnął. Po 120-latach prysły kordony. Nie ma ich! Wolność! Niepodległość! Zjednoczenie! Własne państwo! Na zawsze! Chaos? To nic. Będzie dobrze. Wszystko będzie, bo jesteśmy wolni od pijawek, złodziei, rabusiów, od czapki w bączkiem, będziemy sami sobą rządzili...

Kto tych krótkich dni nie przeżył, kto nie szalał z radości, ten nie doznał w swym życiu największej radości. Cztery pokolenia nadaremno na tę chwilę czekały, piąte doczekało. Od rana do wieczora gromadziły się tłumy na rynkach miast: robotnik, urzędnik porzucał pracę, chłop porzucał rolę i leciał do miasta, na rynek, dowiedzieć się, przekonać się, zobaczyć wojsko polskie, polskie napisy, orły na urzędach, rozczulano się na widok kolejarzy, ba, na widok polskich policjantów i żandarmów". Tak właśnie 76 lat temu pisał o nastrojach znacznej części społeczeństwa polityk socjalistyczny, a zarazem premier pierwszego rządu niepodległej Polski Jędrzej Moraczewski.

Różne, skomplikowane, często dramatyczne i krwawe były drogi, które prowadziły naród polski do niepodległości. Upadliśmy przecież w chwili, gdy polskie elity polityczne uchwaliły pierwszą w Europie Konstytucję nowoczesną, pisaną, drugą w świecie po amerykańskiej.

Upadek na polu bitwy poprzedził zryw powstania kościuszkowskiego i jego klęska.

Późniejsza epopeja Legionów walczących, "o waszą i naszą wolność", przy boku Napoleona, kolejne powstanie narodowe: listopadowe, styczniowe, to słupy milowe działań dokumentujących nie tylko nam samym, ale i Europie, że Polacy pragną wybić się na niepodległość.

Walka zbrojna dokumentowała, że kwestia polska nie straciła swego międzynarodowego znaczenia.

Jednocześnie od chwili utraty państwowości kolejne pokolenia Polaków odpowiadały na niezwykle trudne wówczas pytanie, czy istnieć może naród pozbawiony własnej państwowości? Odpowiedź, jak wykazała historia, wypadła pozytywnie.

Gdy tylko było to możliwe odradzały się polskie formacje państwowe o ograniczonej niezależności: Księstwo Warszawskie, Królestwo Polskie, Rzeczpospolita Krakowska. Pod panowaniem pruskim poznaniacy budowali Wielkie Księstwo.

Po upadku powstania styczniowego pewną namiastką własnej państwowości, ograniczoną, ale zarazem bardzo istotną, stała się Galicja w dobie autonomicznej. Powstały tam jedyne w II połowie XIX wieku polskie wyższe uczelnie: uniwersytety w Krakowie i Lwowie, Politechnika Lwowska, Wyższa Szkoła Rolnicza w Dublanach. Odrodził się i rozbudował system znakomitych polskich szkół średnich. Ponadzaborową reprezentacją nauki polskiej stała się Akademia Umiejętności w Krakowie.

Ciąg dalszy na str. 2

AKTUALNOŚCI • FAKTY • WIADOMOŚCI

W kilku zdaniach

❒ Dzięki wydawnictwu "Białoruska Encyklopedia" wkrótce ukaże się w druku informator "Myśliciele i działacze Oświecenia Białorusi" zawierający informację o 650 znanych postaciach, których działalność miała duży wpływ na rozwój kultury białoruskiej i narodów słowiańskich.

❒ Największymi partnerami handlowymi Białorusi są Niemcy, Polska, Stany Zjednoczone, Szwajcaria i Austria, a z krajów WNP - Rosja. Za 9 miesięcy b.r. eksport białoruskich towarów do krajów t.zw. dalekiej zagranicy wyniósł 667,434 milionów dolarów, zaś do krajów Nadbałtyckich i WNP - 2221,068 miliardów białoruskich rubli. Import odpowiednio wyniósł 402,092 mln USD i 3 199,118 miliardów białoruskich rubli.

❒ Prezydent Rosji Borys Jelcyn zatwierdził kandydaturę Włodzimira Panskowa na stanowisko ministra finansów Rosji.

❒ W Moskwie i Petersburgu złożyła wizytę królowa brytyjska Elżbieta II.

❒ Porozumienie pokojowe Izrael-Jordania kończy 46-letni okres wojny pomiędzy obu państwami.

❒ Zgodnie z traktatem o konwencjonalnych siłach zbrojnych, w ciągu roku Polska musi zniszczyć 1120 czołgów, 301 bojowych wozów opancerzonych, 743 działa artyleryjskie oraz 54 samoloty.

❒ Ceny towarów i usług konsumpcyjnych wzrosły w Polsce we wrześniu o 4,5%. Liczba bezrobotnych spadła do 2,915 mln, a przeciętne wynagrodzenie w przedsiębiorstwach przemysłowych wyniosło 5,815 mln złotych.

❒ Pensja profesora po 20 latach pracy sięga 7 mln złotych brutto, a asystenta 3-4 mln. Polski profesor zarabia jedną piętnastą tego, co profesor na Zachodzie, podczas gdy robotnik jedną czwartą. Rektorzy wyższych uczelni domagają się od władz radykalnej zmiany polityki wobec wyższych uczelni.

❒ Czy należy prywatyzować przedsiębiorstwa państwowe - zapytał polski Ośrodek Badań Opinii Publicznej. 19% respondentów odpowiedziało - nie, 37% - raczej nie, 13% - tak, 23% - raczej tak, 8% nie miało zdania.

❒ Oficjalna rosyjska gazeta rządowa "Rossijskie Wiesti" w artykule poświęconym 50 rocznicy Powstania Warszawskiego pisała: Pojednanie Polaków i Rosjan nie może być "nie kończącym się łańcuchem kajania się Rosji... Nadszedł czas, by i strona polska pokajała się za grzechy Polski w stosunku do Rosji, których w historii było niemało".

HISTORIA KIERUNKUJE WSPÓŁCZESNOŚĆ

76 rocznica odzyskania niepodległości przez Polskę

Ciąg dalszy ze str. 1

A wreszcie codzienna praca organiczna, uporczywe budowanie polskich instytucji gospodarczych, walka o tworzenie nowoczesnego polskiego rolnictwa, rzemiosła, przemysłu, walka szczególnie widoczna w zaborze pruskim o utrzymanie w polskim ręku własności ziemi. Codzienne, uporczywe trwanie przy języku narodowym, obyczajach i kulturze to odpowiedź na rosnącą falę rusyfikacyjną i germanizacyjną. Ogromną, nie do przecenienia rolę odegrał w tych zmaganiach Kościół, niejednokrotnie jedyne miejsce, sanktuarium, gdzie można było swobodnie nie tylko myśleć, ale modlić się i mówić po polsku.

Od końca XIX wieku powstaje jednak również na ziemiach polskich system nowoczesnych partii politycznych. Ich przywódcy, weryfikowani w walce parlamentarnej, ale nierzadko i w zaborczych więzieniach, zyskują poparcie określonych kręgów społecznych. Tworzy się nowoczesna elita polityczna Polski. Jak okazało się później, w chwili walki o budowę niepodległego państwa kapitał ten był dla narodu bezcenny.

Pierwsza wojna światowa przyniosła zerwanie sojuszu między zaborcami. Zaczął wówczas procentować kapitał narodowej pracy, narodowego doświadczenia.

Czyn zbrojny - jego symbolem może być droga i walka Józefa Piłsudskiego. Ale paść muszą i inne nazwiska. Także w jakimś stopniu symbole. Józef Haller, Władysław Sikorski, by również wspomnieć o całej plejadzie oficerów, setkach i tysiącach szeregowych żołnierzy przelewających krew, jeśli nie pod polskim sztandarem, to z myślą o sprawie polskiej i jej głębokim umiłowaniu.

Obok tego trwały uciążliwe, ale i w efekcie skuteczne działania niemilitarne. Wymieńmy Komitet Narodowy Polski z Romanem Dmowskim na czele, Radę Regencyjną, działania Polskiej Komisji Likwidacyjnej w Rosji z Aleksandrem Legnickim na czele, wystąpienia, działania i demonstracje polskich parlamentarzystów.

Listopad 1918 r. przyniósł wymierne efekty tych wszystkich rozproszonych, niekiedy sprzecznych zabiegów, działań, walk. Polska odradzała się do niepodległego bytu. Odradzała się w pracy i walce.

Gdy dzień 11 listopada 1918 r. oznaczał dla mocarstw koalicji krwawo okupione zwycięstwo, gdy dla wszystkich walczących na większości frontów stron oznaczał kres przelewu krwi i początek pokoju - nasza sytuacja układała się odmiennie.

Przez przeszło dwa lata jeszcze musieliśmy walczyć o utrzymanie i utrwalenie naszej suwerenności, o terytorialny i ustrojowy kształt Polski niepodległej. Nasze pragnienia, nasze dążenia sprzeczne były niejednokrotnie, co zrozumiałe, z artykułowanymi wówczas pragnieniami i dążeniami innych narodów, z którymi złączyły nas w przeszłości dzieje. Walcząca o swe miejsce w nowej powojennej Europie Polska znalazła się w konflikcie, na szczęście krótkotrwałym, ale rzutującym na nasze konkretne stosunki z Republiką Czechów i Słowaków. Musieliśmy walczyć o kształt naszej granicy zachodniej.

Nasz los okazał się też losem szczęśliwszym aniżeli los Ukraińców. Im nie udało się stworzyć wówczas własnego niepodległego państwa. Na tym tle widzieć też trzeba ówczesny konflikt polsko-ukraiński i jego tragiczne późniejsze konsekwencje.

Józef Piłsudski, jeden z czołowych architektów ustroju politycznego Polski niepodległej, zdawał sobie sprawę z tego, że niepodległa Polska utrzymać się może na mapie Europy tylko we współdziałaniu z innymi odradzającymi się w naszym regionie państwami. Stąd jego próby współpracy z Litwą i Ukrainą. Próby dopomożenia Białorusinom w stworzeniu własnej państwowości. Próby te, z wielu zresztą przyczyn nie dały ostatecznie rezultatów.

Pamiętać wszakże należy o tym, że dla wszystkich państw naszego regionu, tak samo zresztą jak i dla całej ówczesnej Europy, największe niebezpieczeństwo stanowił bolszewicki program zaniesienia rewolucjii na bagnetach na zachód Europy. Droga wiodła przede wszystkim przez Polskę.

Wojna polsko-bolszewicka, nasze zwycięstwo w wielkiej bitwie pod Warszawą w sierpniu 1920 r., nasz kolejny wielki sukces w tzw. operacji nadniemeńskiej przyniosły w konsekwencji postanowienia traktatu ryskich.

Traktat ten oznaczał nie tylko utrzymania się niepodległej Polski. Stanowił zarazem gwarancje niepodległego bytu państw bałtyckich, gwarancję integralności terytorialnej Rumunii, zapewniał też jakkolwiek długo nie zdawano sobie z tego sprawy, życie i możliwości rozwoju tych Ukraińców i Białorusinów, którzy znaleźli się wówczas w konsekwencji postanowień Traktatu Ryskiego, w Rzeczypospolitej.

Chronił ich jako obywateli polskich przed eksterminacją, której ofiarą padli również ich bracia na wschód od granicy Rzeczypospolitej. Ukraińcy i Białorusini w Polsce często przecież i słusznie uważający się za obywateli drugiej kategorii, nie doznali jednak straszliwego losu swych braci, mordowanych milionami w sowieckich łagrach i w kazamatach NKWD.

Istnienie Polski przesądzało więc o stabilizacji Europy Środkowo-Wschodniej, o losie państw bałtyckich. Klęska Polski w roku 1939, stanowiąca wynik paktu Ribentropp-Mołotow, przyniosła zarazem wyrok na państwa bałtyckie.

Rocznica wydarzeń, do których doszło 76 lat temu, a które zarysowały, w najogólniejszym kształcie, obraz i dzisiejszej Europy Środkowo-Wschodniej stanowi okazję do pamiętania o tym, że historia przynosi również wskazówki współczesności. Warto i trzeba ze wskazówek tych korzystać.

Prof. dr Andrzej AJNENKIEL

DLA CIEBIE, TWOICH BLISKICH I PRZYJACIÓŁ

Urodzinową wiązankę najpiękniejszych kwiatów, pogodnych i pełnych zadowolenia dni oraz moc gorących z serca płynących powinszowań dla Lucyny KOZŁOWSKIEJ z Grodna w jej 18 urodziny przesyła ***rodzina Ejsmontów.***

Szanowna Pani Alicjo!

W dniu 50 urodzin w imieniu Zarządu Miejskiego składamy moc najserdeczniejszych życzeń zdrowia, szczęścia i pomyślnoiści. Mamy nadzieję, że i w przyszłości nie zabraknie Pani sił do naszej wspólnej pracy.

Zarząd Miejski

Z okazji Imienin życzymy naszemu księdzu Witoldowi KOSIŃSKIEMU wszystkiego najlepszego: zdrowia, długich lat życia, radości i satysfakcji w pracy. Chcemy wyrazić naszą głęboką wdzięczność i szacunek za to, co ksiądz robi dla katolików Kobrynia, dziękujemy za piękne przenikające w głąb duszy kazania księdza Witolda.

W imieniu wdzięcznych parafian Kobrynia **Elżbieta SIENKIEWICZ**

AKT WANDALIZMU

Na tych zdjęciach utrwalone zostały ślady aktu barbarzyństwa , jaki miał miejsce na cmentarzu katolickim w Szczuczynie. Złoczyńcom było obojętne co czynić, roztrzaskali nawet pomniki nieletnich. Tuż obok muru cmentarnego ulokowano nową jedyną w mieście piwiarnię. Czy nie jest to bluźnierstwem ze strony władz w stosunku do zmarłych (chcę dodać i do Polaków, gdyż wątpię że coś podobnego ulokowano by w pobliżu cmentarza rosyjskiego). Cóż, mamy kolejny przykład owocowania "uma, czesti i sowiesti epochi". Czyż może niewysoki mur cmentarny, nawiasem mówiąc niedawno odremontowany, stanąć na przeszkodzie złoczyńcom? Parafianie już od dawna poruszali tę kwestię, a dzisiaj, w Dzień Pamięci, zwracają sie do Redakcji o pomoc.

Ileż razy można podnosić z ruin zdewastowane nagrobki? Przecież na naszej świętej Ziemi panuje spokój i zgoda. Niech pod nogami zgrodniarzy ziemia zadrżały od gniewu ludzkiego. A od siebie dodam: Wybacz im, Panie!

W imieniu parafian

Henryk JUREWICZ

Od redakcji. *Właśnie 2 listopada, kiedy cała Białoruś uroczyście czciła pamięć tych, co odeszli od nas na zawsze, otrzymaliśmy ten wstrząsający materiał. W słownictwie ludzkim brakuje słów dla określenia tego rodzaju zwyrodnienia i bestialstwa...*

Tego samego dnia dowiedzieliśmy się także, że nieznani sprawcy zbezcześcili pomnik grunwaldzki na Kołoży w Grodnie.

Komentarze są zbyteczne...

Oczekujemy na wyniki działań władz i organów śledczych.

Szanowni grodnianie i goście Grodna!

Serdecznie zapraszamy na uroczyste zebranie z okazji Dnia Niepodległości Polski oraz na wystawę polskiej książki. Impreza odbędzie się 12 listopada o godz. 16.00 w małej sali teatru dramatycznego.

Zarząd Miejski

◆ ◆ ◆

Przyjmę do pracy przy budowie domu w Polsce przynajmniej dwóch pracowników. Pożądane umiejętności: tynkarz, cieśla, stolarz, dekarz, zdun, instalator wod-kan, elektryk lub podobne.

Płacę min: 3 mln złotych miesięcznie plus wyżywienie i zakwaterowanie na miejscu.

Zgłoszenia: Krystyna Lenard
ul. Gen. Roli-Żymierskiego 36/9
65-610 Zielona Góra
Polska

✍ OGŁOSZENIA

Kawaler, lat 27, bez nałogów i zobowiązań, 175/80 studia niepełne, o szerokich zainteresowaniach, odpowiedzialny, spokojny, lubiący turystykę górską, kino, zapozna również w celu matrymonialnym odpowiednią dziewczynę - zdjęcie mile widziane. Korespondencja w jęz. polskim, włoskim lub angielskim, niemieckim na adres :

Ryszard Gumiński, skr. 3619
40-163 Katowice 28, Polska

● ● ●

Uwaga członkowie Oddziału Miejskiego ZPB Grodna!

Przypominamy, że kolejne zebranie członków odbędzie się 16 listopada o godz. 18.30 w Domu Kultury przy ul. Dzierżyńskiego 1.

Serdecznie zapraszamy!

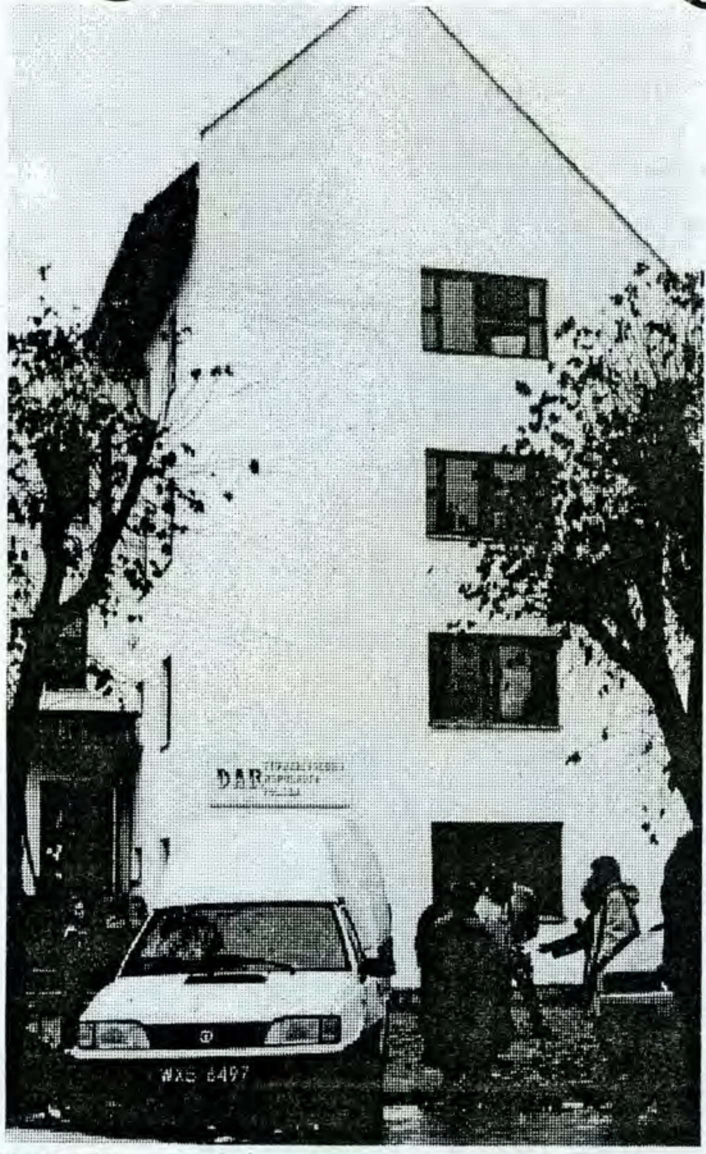
Zarząd Miejski

"Głos znad Niemna" można prenumerować w Polsce

Nasza gazeta jest wpisana do ogólnopolskiego katalogu. Nr. indeksu w Polsce 329258. Wpłaty na prenumeratę przyjmują jednostki kolportażowe "Ruch" oraz urzędy pocztowe w całej Polsce. Cena prenumeraty 78 tys. zł. na kwartał, 312 tys. zł. na rok. Prenumeratę na I kwartał 1995r. przyjmuje się do 20 listopada b. r. Zachęcamy naszych Rodaków w kraju do prenumeraty!

ODRODZENIE

Klub Polski w Baranowiczach

Dom Polski.

Prezes Teresa Sieliwończyk.

Dyrektor Alicja Walczyk i poseł Jan Sęk.

Polacy Baranowicz.

Prezes Wspólnoty Polskiej prof Andrzej Stelmachowski.

Poseł Leszek Moczulski

Młodzi artyści.

Jednym z najbardziej prężnie działających oddziałów naszego Związku jest Klub Polski w Baranowiczach, który skupia prawie wszystkich naszych rodaków miasta, potrzebujących działalności społecznej na rzecz odrodzenia polskości. Uważam, że Polacy w Baranowiczach bardzo mądrze i planowo organizują swą pracę w Klubie Polskim, którym przewodniczy p. Teresa Sieliwończyk. Dzięki wrodzonym umiejętnościom organizacyjnym i talentowi działacza społecznego p. Teresa wraz ze swoją mamą panią Elżbietą Dołęgą-Wrzosek i z zaangażowanymi koleżankami potrafiły zjednoczyć ludzi, zachęcić do aktywnego życia społeczność polską miasta. Dlatego w Baranowiczach dzisiaj jest czym pochwalić się, jest co pokazać gościom, podzielić się doświadczeniem, jak można i trzeba organizować pracę kulturalno-oświatową wśród Polaków w poszczególnych oddziałach naszego Związku.

Prawdę mówią, że chcieć to móc. Kilka lat temu powstała idea budowy domów polskich w miejscowościach, gdzie są największe skupiska naszych rodaków. Z początku zbudowano Dom Polski w Grodnie, gdzie obecnie mieści się siedziba Zarządu Głównego, potem padło kilka propozycji budowy takich domów w Lidzie, Nieświeżu, Baranowiczach, Szczuczynie... Sceptycy nie myśleli nawet, że coś z tych zamiarów może się otrzymać w rzeczywistości. Prezes Klubu Polskiego Teresa Sieliwończyk też w pierwszej chwili była niepewna w swoich siłach, gdy rozpoczęła działać w dążeniu budowy Domu Polskiego w Baranowiczach. Ale dzięki temu, że znalazła bardzo wielu życzliwych ludzi, którzy zrozumieli marzenia pani Teresy i poparli ją, dzisiaj już Klub Polski ma swoją siedzibę. Polacy Baranowicz są bardzo wdzięczni Prezesowi Stowarzyszenia "Wspólnota Polska" profesorowi Andrzejowi Stelmachowskiemu, który poparł propozycję budowy Domu Polskiego i starał się robić wszystko, aby był on zbudowany. Dużo wdzięcznych słów zasłużyła od Polaków na Białorusi pani Alicja Walczyk, dyrektor "Wspólnoty Polskiej". Ta wspaniała kobieta bodajże włożyła w budowę cząsteczkę swego serca, dzięki której Klub Polski został wybudowany. W trakcie budowy pani Alicja niejednokrotnie była w Baranowiczach, tu ją dzisiaj zna każdy Polak. Takich ludzi, którzy starają się pomóc innym, cenią i szanują wszędzie. O tym można było przekonać się na uroczystym otwarciu Klubu, gdy wśród innych zacnych gości z Polski było nazwane imię pani Alicji Walczyk, cała sala wybuchła gorącymi oklaskami idącymi od serca.

Serce za serce! To był główny lejtmotyw uroczystości otwarcia Klubu Polskiego, na którym obecni byli władze miasta Baranowicz, Pani Ambasador RP w Mińsku, prof Elżbieta Smułkowa, przewodniczący sejmowej Komisji Łączności z Polakami za Granicą Leszek Moczulski oraz przewodniczący senackiej Komisji Spraw Emigracji i Polaków za Granicą Jan Sęk i jego zastępca Józef Kuczyński, posłowie i senatorowie, goście z Warszawy i Gdyni, budowlami firmy "Arkada", działacze ZPB na czele z Prezesem Tadeuszem Gawinem, mieszkańcy miasta i rejonu baranowickiego. Uroczyste otwarcie Domu-Klubu Polskiego w Baranowiczach było prawdziwym świętem Polaków i ich przyjaciół.

Życzymy wszystkim naszym Rodakom, żeby Dom Polski, który jest Darem Stowarzyszenia "Wspólnota Polska", przynosił im radość i nowe sukcesy w sprawie odrodzenia kultury i oświaty polskiej.

Eugeniusz RADUŃ
Fot. autora

REPORTAŻ

ŚPIJ ŻOŁNIERZU W CIEMNYM GROBIE...

Ciąg dalszy ze str. 1

I oto nastąpiła długo oczekiwana chwila. Na uroczystości pogrzebowe tłumnie przybyli mieszkańcy miasta. W uroczystościach udział wzięli Pani Ambasador RP na Białorusi prof. Elżbieta Smułkowa, Konsul Generalny RP w Grodnie Mariusz Maszkiewicz, Sekretarz Generalny Rady Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa przy Radzie Ministrów RP Andrzej Przewoźnik, przewodnicząca Komitetu Wykonawczego Rejonu Oktiabrskiego w Grodnie p. Ludmiła Szkolnik (przewodnicząca komisji) kapłani katoliccy na na czele z Jego Ekscelencją ks. biskupem Aleksandrem Kaszkiewiczem, kapłan prawosławny Piotr Kalinowski, kierownictwo i członkowie ZPB. Miłą niespodzianką było, że w toku uroczystości żałobnych licznie dołączyli i byli obecni do końca przedstawiciele BNF i i innych białoruskich organizacji demokratycznych z narodowymi flagami niezależnej Białorusi.

Po Mszy św. w kościele Bernardyńskim 4 trumny okryte polskimi i białoruskimi flagami zawierające szczątki bezimiennych ofiar zostały przewiezione na cmentarz pobernardyński. Tu odbyła się Msza żałobna celebrowana przez J. E. ks. biskupa A. Kaszkiewicza, następnie kondukt żałobny wyruszył w kierunku cmentarza wojskowego. Właśnie niedaleko stąd na tzw. N. Kolonii została odnaleziona zbiorowa mogiła, w pobliżu zaś znajduje się i miejsce egzekucji. Symbolicznym jest to, że właśnie w tym miejscu obecnie buduje się Dom Modlitwy "Błagaja Wiest'".

W ciszy cmentarnej migocą nikłe płomyki świec i zniczy, trzymanych przez dzieci, zastygli na baczność przy trumnach harcerze i żołnierze AK.

Cicha ostatnia posługa Polaków...

Nad otwartymi mogiłami rozbrzmiewają słowa wspólnej modlitwy kapłanów katolickich i prawosławnych.

Z krótkimi przemówieniami występują pp. L. Szkolnik i E. Smułkowa. Pani Ambasador podkreśliła, że jest dziś spełnione zadośćuczynienie dla tych obrońców Grodna, którzy zostali tragicznie zamordowani, a w uroczystości dzisiejszej udział wzięli przedstawiciele obu narodów. Pani Ambasador wyraziła podziękowanie Związkowi Polaków oraz władzom Grodna, które wykazały maksimum dobrej woli w pozytywnym załatwianiu sprawy. Z kolei A. Przewoźnik nawiązał do słów kardynała Wyszyńskiego "gdy zawiedzie pamięć ludzka, muszą przemówić kamienie". Właśnie pamięć o pomordowanych musi przetrwać wiecznie.

Wiceprezes ZPB Ryszard Kacynel, którego zaangażowanie, ofiarność i rola w sprawie ekshumacji i ponownego pogrzebania szczątków obrońców Grodna, jak zresztą i w odbudowie polskiej części cmentarza wojskowego, są niezaprzeczalne, wygłosił przemówienie, ktorego treść zamieszczamy niżej.

Żałobny wiec dobiega końca.

Głuche uderzenia grudek ziemi o wieka trumien zamiast salwy honorowej. Zastygł w milczeniu tłum zebranych, brzmią żałobne śpiewy, metalowy szczęk rydli, powoli rosną kopce mogił...

Raptem jakby sama przyroda dołączyła do majestatu chwili - z nawisłych nad ziemią jesiennych chmur spadają krople deszczu, niczym łzy nadaremnie oczekujących na Ich powrót matek, sióstr, żon, narzeczonych...

I oto wznoszą się obok siebie ramię przy ramieniu trzy krzyże katolickie i jeden prawosławny, a ponad nimi - okazały drewniany krzyż z tabliczką, na której napis w dwóch językach głosi, że spoczywają tu nieznani żołnierze Wojska Polskiego, którzy zginęli we wrześniu 1939 r. oraz nieznani żołnierze z okresu I wojny światowej.

Symbol pojednania słowiańskich narodów. Symbol pojednania i przestroga dla przyszłych pokoleń.

Z biegiem czasu w zamian drewnianych krzyży stanie tu okazały pomnik.

W związku z tym nasuwa się uporczywa myśl o tym, że prace porządkowe z takim entuzjazmem rozpoczęte na cmentarzu wojskowym przed kilka laty należy doprowadzić do końca. Wszak tymczasowe krzyże drewniane ustawione kilka lat temu, na wielu żołnierskich mogiłach wkrótce będą wymagały zamiany na trwalsze, zresztą widać to już dziś. Należy także doprowadzić do należytego porządku wiele rozrzuconych na terenie tej części cmentarza pojedyńczych mogił. Entuzjazm p. Kacynela już się kończy, zresztą ma on wiele innych ważnych obowiązków w ZPB i należy to uwzględnić. Czy znajdzie się wśród Polaków grodzieńskich energiczna osoba, która by potrafiła w sposób fachowy zadbać o tę sprawę i doprowadzić ją do końca?

I jeszcze jedno. Starsze pokolenie grodnian pamięta, że w 1939 r. wiele w mieście mówiono o rozstrzeliwaniu żołnierzy WP, harcerzy, gimnazistów w innych punktach miasta i jego okolicy. Trudno jest dokładnie ustalić te miejsca zbrodni, a trzeba, dopóki jeszcze jarzą się wątłe płomyki pamięci ludzkiej. Mamy nadzieję, że odnajdą się osoby, kóre pomogą w lokalizacji tych tragicznych miejsc.

Akcja pamięci trwa!

Józef DZIURBEJKO

Fot. M.Aniszczenko

REPORTAŻ

ŚPIJ ŻOŁNIERZU W CIEMNYM GROBIE...

Przemówienie Ryszarda Kacynela podczas uroczystości żałobnych 2 listopada

Wąsza Ekscelencjo! Pani Ambasador! Świętobliwi księża katoliccy i prawosławni! Czcigodni grodnianie! Przyjaciele!

Stoimy teraz w miejscu szczególnym, miejscu odzwierciedlającym walkę z system bolszewickim, bezwzględnym totalitaryzmem, bestią stalinowską. Wiemy dzisiaj dobrze, do czego ten system doprowadził narody byłego imperium rosyjskiego.

Najbogatszy na świecie kraj za 70 lat postawił na skraju nędzy narody, doprowadził do wynarodowienia, pozbawił ich tożsamości. Niszczył kościoły i cerkwie - najcenniejsze zabytki wiekowych kultur, masowo niszczył mózg narodu - inteligencję, doprowadził do ubóstwa moralnego. Ucierpiały zarówno narody tutejsze jak i, w pierwszej kolejności, naród rosyjski.

Tego było za mało.

W planach tego szatana było zalać tą falą barbarzyństwa i terroru całą Europę. Ale na drodze stanął Naród Polski. To jego synowie obronili ją w 1920 r. To Oni leżą pod rzędami krzyży.

W ponownej wojnie 1939 r z hitlerowskimi Niemcami Rząd Polski wybrał mniejsze zło i nie stawiał oporu zaborcy ze Wschodu. Miał nadzieję na słowiańskie zrozumienie...

Niestety mylił się.

O tym dobrze wiedzieli Polacy na Wschodzie, po latach stalinowskiego terroru, wiedzieli, że po zaborze na wielu czekają Kuropaty.

I tak się stało! Nastąpił Katyń. Tu obok nas stoi pomnik 168 osobom z tak niewielkiego Grodna, oficerom i przedstawicielom inteligencji, ludziom różnych narodowości zamordowanym w Katyniu.

Przewidując to Polacy z Grodna, jedynego miasta na wschodzie, stawili zacięty opór Armii Czerwonej . Chociaż oddziały regularne Wojska Polskiego odeszły pod Warszawę, mieszkańcy miasta w samoobronie, oraz luźne oddziały cofających się na Zachód jednostek ponad 2 dni bronili miasta w zaciętej walce z czołgami, kawalerią i oddziałami zorganizowanej armii, nieporównalnie przewyższającej siły grodnian. Właśnie za to wielu z nich przypłaciło życiem. najgorsze było, że stało się to często po uczciwej walce w boju. Po zajęciu Grodna stalinowscy natychmiast rozstrzelali ponad 300 jego obrońców tylko za, to że bronili oni swojej wolności. Mało tego - ten straszliwy system zarządził, że do dziś nie wiemy, gdzie oni leżą. Niszczono ślady ich grobów, walono krzyże, zamiast spokoju i poszumu drzew urządzano tam gry, rozkopywano doły, aby potem nogami kopać czaszki.

Tego jak i innych przestępstw Bóg nie wybaczył i system od wewnątrz pękł w ciągu 5 lat niczym bańka mydlana. Obręcze krępujące prawdę pękły, bastiony zła runęły, ludzie złapali oddech wolności ducha. Właśnie ta prawda sprawiła, że dzisiaj pierwsza grupa bohaterów obrony Grodna aż po 55-latach doczekała się godnego uczczenia ich ofiary, poświęcenia ich prochów i złożenia w najbardziej godnym miejscu. Tu na cmentarzu wojskowym wśród braci żołnierzy, poległych w uczciwych walkach, nie jest ważne w jakich, ale przy spełnieniu obowiązku obrony Ojczyzny lub wykonaniu rozkazu.

W ich imieniu i w imieniu nas wszystkich składam wielkie podziękowanie niewiadomemu do dziś mężczyźnie (na pewno to był Białorusin lub Rosjanin), który w maju 1991 r. zatelefonował do mnie informując, że obok budującej się hali stacji obsługi samochodów przy moście Rumlowskim w kole oznaczonym kamieniami leży grupa rozstrzelanych we wrześniu 1939 r. polskich żołnierzy. Znaleźliśmy miejsce natychmiast. Ujawnili się świadkowie. Tu obecna Leokadia Błoch naocznie obserwowała, jak z karabinu maszynowego rozstrzeliwano 42-osobową grupę żołnierzy na urwistym brzegu Niemna, koło tartaku. Dwóch próbowało skoczyć do rzeki, ale kule ich zatrzymały...

Rannych z zimną krwią dobijał z nagana wściekły komisarz. Tym nie mniej trzech rannych zostało przy życiu. Miejscowi ludzie zaopiekowali się nimi aż do wyzdrowienia. Opiekę tę sprawowały panie Bochenkowa, Kozłowa i Dranczewska.

Wspaniały uczynek wobec straszliwego ryzyka sprawiło dwóch doktorów Armii Czerwonej, którzy ryzykując życiem w ciągu dwóch miesięcy leczyli ciężko chorego oficera, opiekowali się nim, zaopatrywali w żywność.

Jeden z rannych był prawosławnym ze Stołbców, wcielony przedtem do obozu wojskowego przy mobilizacji w 1939 r. To jeszcze raz potwierdza, że stalinowski system był w swej nienawiści bezwzględny, straszny.

Zabitych miejscowa ludność pogrzebała w odległości 200 m od miejsca kaźni. Tam ich i znaleźliśmy.

W 1992 r. na podstawie decyzji Komitetu Wykonawczego Związek Polaków przeprowadził ekshumację. Ale zamiast 40 osób wydobyto szczątki 90, co najmniej 87. Jak się okazało, maruderzy już tu kopali, część kości stracono.

Pracowała komisja miejscowa oraz specjaliści z Polski na czele z prof. Młodziejowskim. Na podstawie badań ustalono, że przeważnie ofiarami byli ludzie w wieku ok. 20 lat. Wszyscy byli w wojskowych ubraniach. Odnaleziono dużo rzeczy, guzików z orłem polskim i datą "1937 r", różańców, medalików, orzełki z czapek, zdjęcie, lusterko, monety polskie, ołówki, manierki oraz inne rzeczy, niezbicie świadczące, że byli to żołnierze Wojska Polskiego z 1939 r. Jednocześnie znaleziono niewielką ilość przedmiotów, świadczących o ludziach wyznania prawosławnego - ikonkę, modlitewnik, notes z tekstem w języku rosyjskim, guzik wojskowy z czasów carskich, monety carskie oraz niemieckie z 1914 r., sporo naboi do karabinów systemu rosyjskiego. Na podstawie tych przedmiotów komisja dopuszcza wiarygodność znajdowania się na tamtym miejscu wcześniejszego pochówku żołnierzy z czasów I wojny światowej.

Może to i dobrze.

Po stuleciach ustawicznych bezsensownych wojen Europa i cała cywilizowana ludzkość dąży do pokoju i pojednania. I to na tym cmentarzu spoczywają obok siebie żołnierze armii rosyjskiej, polskiej, sowieckiej, niemieckiej... A w tym dzisiejszym grobie spoczną razem ramię w ramię w jednej mogile, w jednej trumnie możliwie Polacy i Białorusini, Polacy i Rosjanie. I niech ten grób stanie się najbardziej czczonym symbolem w Grodnie, symbolem jednania w jednym Bogu wszystkich narodowości, różnych wyznań, po prostu ludzi - dzieci Bożych.

Niech stanie się dowodem, że prawdy nie da się zniszczyć nie zważając na lata, że narodów nie da się ujarzmić, ani wynarodowić. Tak jak wojny, Katyń, tragedia 1939 r. nie zniszczyły Narodu i Państwa Polskiego. Tak jak po stuleciach niewoli znowu zmartwychwstało niezależne Państwo Białoruskie. Niech ten grób stanie się także przestrogą dla tych, którzy zechcą znowu rozpętać pomiędzy braćmi nienawiść.

Szanowni Grodnianie!

Z powodu różnego rodzaju biurokracji, nie miejscowej, grodzieńskiej, a tamtej, znajdującej się dalej, wyżej, z powodu jeszcze żarzącego się myślenia bolszewickiego przez 2 lata te szczątki czekały dnia dzisiejszego. Czekały najpierw w stolarni. W rozpaczy zwróciłem się do Kościoła. Z chęcią Dom Boży przyjął je tymczasowo do swych podziemi w maju b. roku . Nastąpiła ulga.

I oto przyszli do rządów na Białorusi nowi ludzie, nie obciążeni kompleksami politycznymi i ideologicznymi. Dzięki nim stało się sprawiedliwości zadość. Nic już nie stało na przeszkodzie Komitetowi Wykonawczemu w podjęciu decyzji o dzisiejszym pochówku.

Stoimy oto z trumnami na tym miejscu, o które cały czas starałem się. Już nie są ważne te 2 lata oczekiwań w porównaniu do 55. Ważne jest to, że bohaterowie spoczną na przeznaczonym im miejscu. Ale nim opuścimy ich do dołów pragnę w ich imieniu, imieniu swoim własnym, w imieniu wszystkich Grodnian złożyć serdeczne podziękowanie tym, dzięki komu to wszystko doszło do skutku.

Jeszcze raz serdeczne "Bóg zapłać" osobie, która powiadomiła o miejscu pogrzebania. Dziękuję odważnym Paniom Leokadii Błoch, Lubie Kozłowej, Genowefie Dranczewskiej, Pani Klimowicz, które pierwsze zrobiły krok w mroku milczenia, wzięły na siebie odpowiedzialność zeznań świadków o dokonanej przez bolszewików zbrodni.

Bóg zapłać tym, którzy w słotę, w błocie i pod spadającym śniegiem przez kilka dni wydobywali szczątki ofiar. To panowie Władysław Łozowicki, Stanisław Piełuć, Józef Ropiejko, Stanisław Trafimczyk, Stanisław Jezierski, Aleksander Szmygin,Piotr Cwik, Władysław Romańczuk, Wacław Antonowicz. Ale od początku do końca czuwała nad tymi szczątkami dosłownie na kolanach oddana do ostatka pani Halina Jakołcewicz.

Niezbędną pomoc organizacyjną okazali Michał Szmarowski i Anatol Kazakiewicz. Niezastąpioną bezcenną posługę okazał Stanisław Bujnicki, który przyjął szczątki na półtoraroczne przechowywanie, ofiarował bohaterom trumny i krzyże oraz okazał wszelką pomoc w pracy komisji. Miej, Boże, Go w swojej opiece.

Serdeczne dzięki Kościołowi, a przede wszystkim kapłanom z parafii bernardyńskiej za przytułek tym dziewięćdziesięciu przez ostatnie pół roku.

Dziękujemy całej komisji ekshumacyjnej z miasta oraz komisji z Polski za uczciwie wykonaną pracę w badaniu sprawy.

Dzięki wszystkim organizatorom dzisiejszej żałobnej uroczystości, a szczególnie pani przewodniczącej Komitetu Wykonawczego rejonu oktiabrskiego Ludmile Szkolnik, pracownikom Miejskiego Komitetu Wykonawczego, Zakładu Pogrzebowego, milicji, a szczególnie dzięki kierownictwu Oddziału Miejskiego ZPB i jego członkom, uczestniczącym w tym pogrzebie.

I naprawdę na duże uznanie zasługuje kierownictwo Miejskiego Komitetu Wykonawczego, które nie oglądając się na swoich przełożonych, uczciwie, z sercem na naszą prośbę podjęło decyzję o ekshumacji i dzisiejszym pochówku. Przez cały czas mieli oni dobre chęci doprowadzić tę sprawę do końca, nie zważając na czynione przeszkody z góry.

Dziękuję w imieniu poległych żołnierzy kapłanom Kościoła katolickiego i prawosławnego, a także wszystkim wiernym za szczerą modlitwę w ich intencji.

I niech słów modlitwy, kwiatów i opieki nad grobem tych ofiar już nigdy nie zabraknie. Bo w ich imieniu do Was zwracam się ze słowami:

My, co leżymy w ziemi bez głosu,
Wzywamy do Was z bólem i jękiem;
Tych, co Ojczyźnie wręczyli swe losy,
Pamiętaj i módl się. Zawsze pamiętaj!
Niech ponad nami znów wstaną krzyże
I pięknych drzew szepcący szmer,
Że tu właśnie leżą wierni żołnierze,
Co życie za Polskę oddali swe.
Pamiętaj, by ziemi tej grudka każda,
Co nasiąknięta Polaków krwią,
Nie pozostała bez modlitw waszych
Z czułą opieką i wielką czcią.
Pamiętaj, że prawie nieznani jesteśmy
I w kraju może leżymy cudzym,
Że oprócz ciebie nikt nas nie odwiedzi
I grób nie sprzątnie na Dzień Zaduszny.
Że nie zdążyliśmy dzieci narodzić,
A życie stracili wcześnie za młodu,
I nie ma komu do Boga zanosić
W intencji naszej swe szczere modły.
Pamiętaj, żeśmy zginęli i za to,
Byś ty zamieszkał w Wolnej Ojczyźnie
Byś ty pozostał na zawsze Polakiem,
A dzieci po polsku zawsze mówili.

REFLEKSJE

Kim będziemy?

Już pisaliśmy o licznych, wręcz masowych przypadkach zapisywania nas, Polaków, Białorusinami w dowodach osobistych.

Pisaliśmy również o zniekształcaniu przy wpisywaniu do paszportów imion i nazwisk Polaków.

Tak Jan stawał się Iwanem, Stefan Stiepanem itd. Była to również forma dyskryminacji nas, forma ucisku. Właśnie o tym mówiła 18 września b.r. w Grodnie na zebraniu założycielskim Stowarzyszenia Polaków - ofiar represji politycznych Pani Eugenia Wróblewska ze Słonimia. Słowa te wywołały ostrą dyskusję i sala zaapelowała o wyjaśnienie sprawy czy można będzie w naszych paszportach wpisać polskie nazwiska i imiona w normalnym brzmieniu.

A więc sięgnęlismy do dokumentów prawnych określających tę kwestię.

Artykuł 35. Ustawy RB "O językach w RB" ustala, że: Imiona osobiste i nazwiska z innych języków piszą się i wykorzystują się w języku białoruskim zgodnie z zasadami przekazywania obujęzycznych imion osobistych".

Coś podobnego mamy na Litwie, gdzie z Mickiewicza robi się Mickiawiczusa. Nie możemy więc zgodzić się, by i na Białorusi imię i nazwisko np. Pani Eugenii Wróblewskiej było wpisane jak Jaugienii Urubleuskaj.

Artykuł 7 rozdziału III p.j. "Europejskiej Karty Języków Regionalnych i Mniejszościowych (drukowaliśmy je w "Głosie" Nr.16.11.92 r.), mówi o tym, że Państwa muszą: "...popierac stałe używanie lub przyjmowanie poprawnych form nazwisk, pochodzących z języka regionalnego lub mniejszościowego na żądanie osób zainteresowanych". Ale w każdym kraju obowiązuje prawo krajowe, t.zn. prawo przyjete w każdym konkretnym kraju. Cóż o tym mówi prawo krajowe - białoruskie?

najważniejszy dokument prawa krajowego - Konstytucja Białorusi głosi (patrz art.8), że Republika Białoruś uznaje pierwszeństwo ogólnie przyjętych zasad prawa międzynarodowego i zabezpiecza zgodność z nim prawa krajowego. To znaczy, że art. 35 Ustawy "O językach w RB" musi być zmieniony zgodnie z p. "j" art.7 rozdz. 11 "Europejskiej Ustawy Języków Regionalnych i Mniejszościowych".

Jak powiedział w wywiadzie "Prawa człowieka: czy są one u nas?"starszy referent sekretariatu RN RB Jaugien Budaj: "...republikańskie Ustawy w warunkach, gdy Białoruś dołączyła się do międzynarodowych aktów o prawach człowieka w żadnym stopniu nie mogą im przeczyć."

A więc Związek Polaków musi zwrócić się do Komisji RN RB ds. mniejszości narodowych z wnioskiem o dostosowanie art. 35 Ustawy "O językach do wymogów prawa międzynarodowego, gwarantujących nam prawo na zapis do paszportu imion i nazwisk w formie poprawnej, pochodzącej z naszego polskiego języka ojczystego.

Tadeusz MALEWICZ

NOWE FAKTY Z KATYNIA

Nikołaj Ilkiewicz jest znany z licznych publikacji w prasie białoruskiej i rosyjskiej, dotyczących rozstrzygnęcia tajemnic i niedomówień, związanych z tragiczną śmiercią, raczej okropnym mordem 4400 żołnierzy polskich w lasach katyńskich.

Niejednokrotnie drukował artykuły w naszej gazecie. Tematy przez niego omawiane odbijają się w sercu każdego człowieka, nie tylko Polaka. Jest Białorusinem. Mieszka i pracuje w Smoleńsku.

- Ostatnio bardzo intetsywnie były prowadzone prace wykopaliskowe grobów polskich oficerów i żołnierzy, podczas których byli obecni przedstawiciele władz smoleńskich i przede wszystkim polscy naukowcy, badający ten problem, oraz dziennikarz "Gazety Wyborczej". Według umowy z Rządem Rosji 5 września rozpoczęły się prace, na miejsce wykopalisk byli sprowadzeni żołnierze, zamówiono niezbędny sprzęt. Od razu było znaleziono 5 grobów, w których w cztery rzędy byli pochowani polscy żołnierze. Mieliśmy wrażenie, że robiono to wszystko bez żadnego pośpiechu, bardzo starannie poukładano ciała. Zachowała się duża część mundurów, znaleźliśmy dużo guzików, butów wojskowych, wreszcie kości i czaszki. Ułożyliśmy dokładną mapę rozmieszczenia zbiorowych mogił. W ciągu badań zauważyliśmy, że większość ofiar ma dziurę w tyle głowy. Mówi to o tym, iż zabijali fachowcy, profesjonaliści, którzy bardzo dobrze wiedzieli, co robią.

Polaków zabijano jednym strzałem, kula przechodziła z potylicy po przez całą głowę i wychodziła w rejonie czoła. Tak mogli robić tylko fachowi mordercy, którzy oszczędzając kule starali się zabić za jednym strzałem. Szczątki niektórych z zamordowanych wyraźnie mówili o tym, że przed śmiercią więźniowie nie byli męczeni. Także wersja, która powstała w roku 1946, o tym że męczono ich przed śmiercią nie potwierdziła się. Powstała ta wersja w jednym celu, aby przełożyć całą winę i odpowiedziałność na Niemców, mówiąc, że ten mord to zorganizowana przez gestapowców rozprawa.

W dwustu metrach odnaleziono również inną mogiłę. Związane z tyłu drutem ręce, ogromne pęknięcia czaszek świądczyły o tym, że przed smiercią ci ludzie przez dłuższy czas byli przesłuchiwani przez NKWD, po czym pożałowano dla nich kuli, ponieważ zabici oni byli jednym uderzeniem w głowę dużym ciężkim przedmiotem. Jak później się okazało ofiarami byli obywatele ZSRR narodowości Rosyjskiej.

W sumie otwarto osiem zbiorowych mogił, z których było wydobyto to, co zostało po żołnierzach polskich. Odłamki kości, czaszki, zęby, wszystko co by się przydało do badań umieszczono w ogromnych czarnych workach. Niestety ze względu na umowę podpisaną pomiędzy Rosją a Polską, strona Polska nie miała prawa zabrać coś do Polski. Wszystkie badania powinne być przeprowadzone na terenie Rosji.

W trakcie badań znaleźliśmy dużo potrzebnych i ciekawych rzeczy. Tak np. w jednej z mogił znaleźliśmy bilet na tramwaj z 1939 r., z którego korzystano w Warszawie, kilka ołówków, kawałki listow, skórzane pasy, szkło od okularów. To potwierdzało fakt, iż przy prowadzeniu badań przez komisję Burdenko nie wszystko udało im się schować. Wszystkie te rzeczy są wyraźnym potwierdzeniem tego, że są pochowani tu Polacy.

Wykorzystując wyniki badań polska strona nakręciała film o przeprowadzonych pracach, odbyła się również konferencja prasowa, a następnego dnia zgodnie z tradycjami kościoła katolickiego została odprawiona żałobna Msza święta za dusze zamordowanych.

Dużo dyskusji wywołuje dzisiaj pytanie postawienia pomnika memoriałowego. Rosjanie trzymają się takiej postawy, iż musi być wspólny pomnik tak dla Rosjan, Białorusinów, jak i dla Polaków. Polska strona natomiast uważa i ja z tym się zgadzam, że Polacy i ofiary innych narodowości podlegali różnym represjom, dla tego też musimy różnie uczcić ich pamięć. Po drugie, dokladnie jeszcze nie wiemy, czy na terenie Katynia byli zbiorowo chowani Rosjanie, mordowani przez NKWD.

Problemów, nie rozstrzygniętych pytań jest na razie bardzo dużo. Ze wszystkimi posunięciami lub nowościami będę się starał zapoznać czytelników waszej gazety.

Rozmawiała Irena ARTISZ

W OBRONIE GODNOŚCI I DOBREGO IMIENIA

Losem żołnierzy Armii Krajowej, mieszkających na Białorusi jest przejęty nie tylko ZPB.

W obronie godności i dobrego imienia żołnierzy AK występuje Światowy Związek Żołnierzy AK.

Dzisiaj drukujemy tekst wystąpienia ŚZŻAK na Forum FMAC.

Z tekstu więc widzimy, że Białoruś nie będzie mogła nazywać się krajem w pełni demokratycznym i opartym na prawie bez nadania statusu kombatantów II wojny światowej żołnierzom Armii Krajowej, mieszkającym na Białorusi, bez uznania praw ostatniej grupy dyskryminowanych.

Tekst wystąpienia Światowego Związeku Żołnierzy Armii Krajowej do Światowej Federacji Kombatantów w Paryżu /FMAC/.

W związku z aktualną sytuacją geopolityczną na terenie b. Związku Radzieckiego pragniemy poinformować Pana, Panie Sekretarzu Generalny i za pańskim pośrednictwem władze naczelne Federacji o naszych problemach wynikających z przemian tam występujących. Dotyczy to głównie dwu republik: Białorusi i Litwy.

Nasze władze i polskie ustawodawstwo uznaje kombatanctwo i przywileje z tego wynikające tak dotyczące kombatantów narodowości polskiej jak i kombatantów innych narodowości i będących obywatelami Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodne to jest z ideami naszymi, polskimi jak i ideami Światowej Federacji Kombatantów.

Natomiast rządy republiki białoruskiej oraz litewskiej ignorują te zasady i nie uznają za kombatantów żołnierzy Armii Krajowej walczących w czasie II wojny światowej z Niemcami, a zamieszkałymi obecnie na terenie tych republik i będących ich obywatelami. (Tereny te należały przed wojną do Rzeczypospolitej Polskiej).

Mimo naszych wielu wysiłków, spotkań i rozmów natrafiliśmy na stały opór tamtejszych władz, które w sposób wykrętny i niezgodny z faktami usiłują storpedować nasze dążenia do uznania naszych żołnierzy jako kombatantów.

Pragniemy zaznaczyć, że w czasie wojny na terenach okupowanych przez Niemców w rejonach wschodnich dawnej Rzeczypospolitej Polskiej działała silna polska partyzantka. W ich oddziałach walczyło wspólnie z Polakami około 30 % żołnierzy narodowości białoruskiej. I ci Białorusini, którzy tam walczyli a obecnie mieszkają w obecnych granicach Polski są uważani przez nasze władze jako kombatanci i mają odpowiednie przywileje. Dotyczy to również Białorusinów i Litwinów będących aktualnie obywatelami polskimi, którzy walczyli w szeregach Armii Czerwonej.

W wypadku zgłoszenia akcesu organizacji kombatanckich obu w/w republik do FMAC będziemy zmuszeni do sprzeciwiania się dopóki władze obu republik nie zastosują się do zasad i idei obowiązujących i przyjętych przez Członków Światowej Federacji Kombatantów.

PODZIĘKOWAŁ ZA UWAGĘ

Niedawno do siebziby Zarządu Rejonowego Oddziału ZPB w Szczuczynie przyjechał z odległej wsi Zamościany Borys Lebiedziewicz s. Wincentego.

Przyjechał weteran by podzielić się wspomnieniami o tragicznych losach wojny z faszyzmem, o swoim losie żołnierskim, o powszechnej kolektywizacji rolnictwa.

Pan Borys ma 88 lat, jest Białorusinem. Walczył na frontach II wojny światowej, posiada zaświadczenie kombatanta i liczne odznaczenia sowieckie.

W składzie w jednej z jednostek wilenskich Wojska Polskiego pan Lebiedziewicz brał udział w Wojnie Obronnej 1939 r. Weteran przekazał zdjęcie z czasów służby czynnej w 5 Pułku Piechoty Legionów Józefa Piłsudskiego, odjeżdżając serdecznie podziękował, że właśnie tu, w ZPB uważnie go wysłuchano , jak w żadnej innej organizacji czy instytucji.

Henryk JUREWICZ

Szczuczyn

CZEMU WŁAŚNIE CHATYŃ?

Kto popełnił zbrodnię w tej białoruskiej wsi?

Paryska "Kultura" w jednym z ostatnich numerów zamieszcza wypowiedzi kilku rosyjskich dysydentów. Mówią między innymi o tym, jakim przykładem była dla nich "Solidarność", z jaką uwagą przyglądali się w Rosji procesom zachodzącym nad Wisłą. Aleksander Ogorodnikow, mający zaliczonych od 1978 r. kilka kolejnych wyroków w najcięższych łagrach sowieckich, obecnie przewodniczący Rosyjskiego Związku Chrześcijańsko-Demokratycznego i wydawca gazety "Wiestnik Christianskoj Demokratii", nawiązując do sprawy katyńskiej, wspominał:

Trafiłem też na jeszcze jeden ślad. Nikt o tym nie wie... Nie jestem pewien, czy mówić o tym... To też dotyczy Katynia. Opowiadał mi pewien niemiecki policjant, z którym siedziałem... Opowiedział o pewnej akcji NKWD, która miała odwrócić uwagę od Katynia. O pewnej masowej zbrodni...

Nazywał się Cios, Rosjanin z Północnego Kaukazu, imienia zapomniałem. Trafił do niewoli niemieckiej, potem służył w policji w jakimś małym miasteczku na Białorusi. W 1943 r. był świadkiem następującego zdarzenia. Pewnego dnia na jego posterunek przybiegła roztrzęsiona kobieta i krzyczy: "Coście narobili?! Dlaczegoście rozstrzelali ludzi?!.." Niemcy zdziwili się, bo nie przeprowadzali żadnej akcji w tym rejonie. Szybko wysłali tam grupę operacyjną i złapali siedmiu enkawudzistów, którzy nie zdążyli nawet zdjąć niemieckich mundurów. Potem ich osądzono i powieszono. Prawie miesiąc wisieli na placu targowym z informacją o przestępstwie, o tym, co zrobili. A co zrobili? Wszyscy znają to miejsce - wieś Chatyń. Trzeba pamiętać, że na Zachodzie Chatyń i Katyń to brzmi i pisze się podobnie. Tak więc w tej niczym specjalnie nie odznaczającej się wiosce pewnego dnia pojawił się oddział żołnierzy w czarnych gestapowskich mundurach. Zabili wszystkich, spalili. Ta kobieta ocalała przypadkiem, bo była gdzieś w lesie, zbierała jagody.

Więc specjalnie wybrano Chatyń, żeby potem postawić tam pomnik i kiedy jakiś dociekliwy przyjezdny zarzyczy sobie zobaczyć Katyń, zawieść go tam, a nie na miejsce egzekucji polskich oficerów.

Chatyń do dziś jest celem wycieczek. W miejscu tym urządzono swoisty cmentarz wszystkich zniszczonych podczas ostatniej wojny wsi białoruskich. Panteon narodowej żałoby stanął w miejscu cynicznej sowieckiej zbrodni. Przewodnicy wycieczek klepią wyuczony tekst po staremu: wioskę spalili Niemcy...

T.M.

Może wspólnie coś poradzą?

Droga Redakcjo

W waszym piśmie "Głos znad Niemna" Nr. 10 z dnia 14-20 marca 1994 r. na stronie trzeciej opublikowany został list Pana Aleksandra Walickiego z Baranowicz, żołnierza Września, który był ranny w walce z Niemcami w obronie Polskiego Wybrzeża. Do dziś nie ma zadośćuczynienia złożonej ofiary.

Mam w tej sprawie pewne rozeznanie, gdyż prowadziłem starania w Polsce w analogicznej sprawie, też mieszkańca Białorusi pana Aleksandra Łopotki, obecnie zamieszkałego we wsi Urwiedź, rejonu Kleck, obł. Mińsk, poczta Smolicze - 222648. Wspomniany p. Łopatko w tymże samym czasie odbywał służbę w Wejherowie w tejże samej jednostce I Morskim Batalionie Strzelców i we wrześniu 1939 r. walczył pod Dębogórzem. Również był ranny i leczony, analogicznie jak pan Walicki z Baranowicz. Również do dziś, mimo moich w tym kierunku starań, nie otrzymał renty.

Wskazanym byłoby ich wzajemnie skontaktować. Sądzę, że byłoby dla nich miło nawet się spotkać. Mieszkają przecież bardzo blisko siebie. A może wspólnie coś poradzą?

Leon BARANOWSKI

Elbląg

14 НОЯБРЯ, ПОНЕДЕЛЬНИК

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 9.05. Дзелавы веснік. **9.20.** Пяць хвілін на жарты. **9.30.** Беларускі тур. Падарожжы і сустрэчы. **9.50.** «Чарапашкі ніндзя». Мультсерыял для дзяцей і дарослых. **10.40.** «Па сакрэту усяму свету». Маст. фільм. 1-я і 2-я серыі. **12.40.** Англійскую мову вучым самі. «АВС-клуб» у Амерыцы. **12.55.** «Любачка-галубачка мая». Памяці заслужанай артысткі Беларусі Ганны Рыжковай. **13.55.** Настальгічны дывертысмент. Гісторыя Давта Беларусі у асобах. Перадача 4-я. **15.10.** Чарнобыльскі след. **15.45.** «Вешчая птушка». Дак. фільм. **16.15.** Гісторыя Беларусі. Асвета і культура Беларусі у канцы XVIII-першай палове XIX стагоддзяў. **16.40.** «Бімбат». «Вяселка» у Радашковічах. **17.00.** Навіны (з сурдаперакладам). **17.10.** Якія мы гаспадары? Магілеўскае вытворчае аб'яднанне «Хімвалакно». **17.40.** Праспект. Інфармацыйна-аналітычная праграма. **18.10.** Дзённік Прынёмання. (Гр.). **18.35.** Цэнтр Хрысціянскага развіцця «Сотварэнне» прапануе... **19.05.** Незабыўнае: вайна і людзі (Гр.). **19.25.** Веснік гарсавета. (Гр.). **19.40.** Закон і слова. **20.00.** «Высокі стыль». Мірская мастацкая школа. **20.15.** Імгненне шчырасці. **20.20.** Пяць хвілін на жарты. **20.25.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.30.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.40.** Спартыўны тэлекур'ер. **22.00.** Тэлевізійны Дом кіно. III Міжнародны кінафестываль «Залаты Віцязь». **23.20.** НІКа. **23.35.** Дайджэст. **23.45.** Пад купалам Сусвету. **23.55.** «Паласа Сімарона». Маст. фільм (ЗША).

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 14.50, 15.50, 20.00, 22.50. Новости. **15.00.** Комикс-бум. **15.30.** Звездный час. **16.20.** «Элен и ребята». Молодежный сериал (Франция). **16.45.** Мультфильм. **16.50.** Мир сегодня. **17.00.** Лабиринт. **17.30.** Звезды России -- детям России. Хоккей. ЦСКА -- «Звезды России». В перерывах - Погода. **18.10.** Час пик. **19.00.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Если... Ведущий -- В.Познер. **21.25.** Театр + TV. Победа Марины Нееловой. **22.10.** Кабаре «Все звезды». **23.05.** Шесть вечеров с Ю.Никулиным. Вечер 6-й. **23.45.** «В тишине». Мультфильм для взрослых. **23.50.** Пресс-экспресс. **00.00.** Телемемуары.

КАНАЛ «РОССИЯ». 16.55. Провинциальные письма. «Дворянское гнездо». **17.25.** Спасение 911. **18.20.** Устами младенца. **18.50.** «Никто не забыт». **19.00.** Вести. **19.25.** Подробности. **19.35.** «Спрут-6». Худ. фильм (Италия). 4-я серия. Часть 1-я. **20.40.** Репортер. **21.00.** Момент истины. **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Кто мы? «Пустынный гражданин». **23.20.** Джаз-клуб. Трио Петра Корнева. **23.50.** Звезды говорят. **23.55.** Новый иллюзион. «Ждите...»

ПОЛЬША-1. 07 00 Кофе или чай? **09 00** "Мода на успех". Сериал пр-ва США. **09 30** Музыкальная программа. **09 45** Гимнастика. **09 50** Мультфильм. **10 00** Новости. **10 10** Мама и я. **10 25** Дошкольники дома. **10 50** Мы и наши дети. **10 55** Английский язык для детей. **11 05** "Династия Колби". Сериал пр-ва США. **11 55** Музыкальная программа. **12 00** Приятное с полезным. **12 30** Мир людей. **13 00** Новости. **13 10** Агробизнес. **13 15** Образовательное телевидение. **13 20** Сельскохозяйственная программа. **13 40** Школы в Европе. **14 05** Потерять либо найти. **14 25** Документальный сериал. **14 55** И тело и дух. **15 10** Из жизни грибов. **15 25** Репортаж. **15 35** Идет новое. **15 45** Выбор будущего. **15 50** Программа дня. **16 00** Музыкальный журнал. **16 30** Альтернативы. **17 00** "Мода на успех". Сериал пр-ва США. **17 25** Программа для детей. **18 00** Телеэкспресс. **18 20** Публицистическая программа. **19 10** Сериал пр-ва Англии. **19 40** Юбилейная программа. **20 00** Вечеринка. **20 30** Новости. **21 15** Телетеатр. **22 25** Миниатюры. **22 35** Пульс дня. **22 50** Неделя президента. **23 05** Тележурнал. **23 30** Репортаж. **00 00** Новости. **00 20** "Большие планы". Фильм пр-ва Франции. **02 00** Развлекательная программа.

ПОЛЬША-2. 08 00 Панорама. **08 10** Спорт. **08 20** Приветствие. **08 30** Английский язык. **08 40** Студия второй программы. **09 00** Местная программа. **09 30** "Приключения пана Михала". Сериал пр-ва Польши. **10 00** Мир женщин. **10 30** Документальный фильм. **11 00** Мультфильм. **11 30** Телетурнир. **12 00** Концерт. **12 40** Мои книги. **13 00** Британский музей. **13 50** Это только сплетня. **14 00** Панорама. **14 20** "Эта прекрасная семейка". Сериал пр-ва Франции. **15 10** Тележурнал. **15 55** Приветствие. **16 00** Мультфильм. **16 30** Спортивная студия. **17 00** Тележурнал. **17 10** Отчизна. **17 30** Документальный фильм. **18 20** Студия второй программы. **18 45** Репортаж. **19 00** Панорама. **19 10** Местная программа. **20 00** Колесо фортуны. **20 35** Мультфильм. **21 00** "Остановка Аляска". Сериал пр-ва США. **22 00** Панорама. **22 30** Музыкальная программа. **23 30** Народный вкус. **00 00** Зов о помощи. **00 40** Публицистическая программа. **01 00** Панорама. **01 05** Спортивная студия. **01 15** Музыкальная программа.

15 НОЯБРЯ, ВТОРНИК

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 8.00. Навіны. **8.10.** Дайджэст. **8.20.** Пяць хвілін на жарты. **8.25.** «Мелодыі экрана». Фільм-канцэрт. **9.00.** Гісторыя Беларусі. Асвета і культура Беларусі у канцы XVIII-першай палове XIX стагоддзяў. **9.25.** «Паласа Сімарона». Маст. фільм (ЗША). **10.40.** «Бімбат». «Вяселка» у Радашковічах. **11.00.** Чароўны экран. «Дыназаўрыкі». Мультсерыял. 1-я серыя. **11.35.** «Джон Рос. Афрыканскія прыгоды». Маст. фільм (ЗША) 1-я серыя. **12.10.** Позірк у будучыню. «Пасля 2000 года». **13.05.** Урокі здароўя. **13.45.** Тэлеклуб «Гаў-гаў». **14.10.** «Нов і К»-топ-10. **15.15.** Вывучаем сваю гісторыю. «Пад знакам Пагоні». Дак. фільм. **15.30.** «Горад майго юнацтва. Мсціслаў». Тэленарыс. **16.00.** Беларуская літаратура. В.Дунін-Марцінкевіч «Пінская шляхта». **16.40.** «Бімбат». **17.00.** Навіны (з сурдаперакладам). **17.10.** «Маё каханне, мой смутак». Тэлесерыял. **18.10.** Дзённік Прынёмання. (Гр.). **18.20.** Лідская панарама. (Гр.). **18.40.** Рынак і эканоміка. Ільнозавод МВА «Маналіт» у Навагрудку. **19.00.** Віктарына (Гр.). **19.10.** [illegible] **20.30.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.40.** Пад купалам Сусвету. **21.50.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм (Вялікабрытанія) 1-я серыя. **22.45.** Футбол. Зборная Беларусі -- зборная Нарвегіі. **23.25.** Канцэрт-прэзентацыя сімфанічнага аркестра дзяржаўнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі. **00.25.** Дайджэст.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 5.30. Утро. **6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 14.50, 15.50, 17.50, 20.00, 22.50.** Новости. **8.00.** «Война готовь». Мультсериал (Австралия). **8.25.** «Дикая Роза». **9.00.** Америка с М.Таратутой. **15.00.** Домисолька. **15.30.** Между нами, девочками. **16.00.** Джем. **16.25.** «Элен и ребята». Молодежный сериал (Франция). **16.50.** Мир сегодня. **17.00.** [illegible] **17.45.** Документы и судьбы. **18.00.** Час пик. **18.30.** «Дикая Роза». **18.55.** Тема. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Из первых рук. [illegible] **23.25.** Видеомикс. **23.50.** Пресс-экспресс. **00.00.** Танцы, танцы, танцы.

КАНАЛ «РОССИЯ». 6.30. Формула-730. **7.00.** Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Всемирные новости Эй-би-си. **8.25.** «Торговый дом». **8.40.** Утренний концерт. **8.50.** Момент истины. **9.45.** «Королева Елизавета в России». **10.30.** Клип-антракт. **10.35.** Телегазета. **10.40.** Крестьянский вопрос. **11.00, 15.00.** Вести. **15.20.** Спешите видеть. Худ. фильм (Австралия). 1-я серия. **15.50.** Там-там новости. **16.05.** Праздник каждый день. **16.15.** Новая линия. **17.10.** Голоса. Молодежная программа. **19.00.** Вести. **19.25.** Подробности. **19.35.** Плоды просвещения. **20.10.** «Никто не забыт». **20.15.** Кинопанорама. «Амар, Акбар, Антони». Худ. фильм (Индия). 1-я серия. **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Кинопанорама. «Амар, Акбар, Антони». Худ. фильм. 2-я серия. **0.10.** Звезды говорят.

ПОЛЬША-1. 07 00 Кофе или чай? **09 00** "Первые поцелуи". Сериал пр-ва Франции. **09 30** Программа для детей. **10 00** Новости. **10 10** Мама и я. **10 25** Дошкольники дома. **10 50** Поговорим о детях. **10 55** Английский язык для детей. **11 55** Музыкальная программа. **12 00** Рынок труда. **12 20** Приглашение к столу. **12 30** Клуб одиноких сердец. **12 50** Домашний юрист. **13 00** Новости. **13 10** Агробизнес. **13 15** Образовательное телевидение. **13 15** Сельскохозяйственная программа. **13 45** Документальный фильм. **14 15** Кухня. **14 30** Телекомпьютер. **14 50** Наша Балтика. **15 05** Из истории техники. **15 45** В мире науки. **15 50** Программа дня. **16 00** Музыкальная программа. **16 30** Молодежная программа. **17 00** "Первые поцелуи". Сериал пр-ва Франции. **17 25** Программа для детей. **18 00** Телеэкспресс. **18 40** Здоровье. **19 05** Мультсериал. **19 30** Чрезвычайный перевод. **20 00** Вечеринка. **20 30** Новости. **21 10** Художественный фильм. **22 50** Пульс дня. **23 15** Сейсмограф. **00 00** Новости. **00 20** Документальный фильм. **01 10** Тележурнал. **02 20** Через море и поле.

ПОЛЬША-2. 08 00 Панорама. **08 10** Спорт. **08 20** Приветствие. **08 30** Английский язык. **09 00** Местная программа. **09 30** "Приключения пана Михала". Сериал пр-ва Польши. **10 00** Мир женщин. **10 30** Документальный сериал. **11 00** Фильм для детей. **11 30** Телетурнир. **12 00** Программа для детей. **12 45** Музыкальная программа. **13 00** Мой маленький мир. **14 00** Панорама. **15 05** Тележурнал. **15 55** Приветствие. **16 00** Фильм для детей. **16 30** Спортивная студия. **17 00** Документальный фильм. **18 00** Тележурнал. **18 30** Краковские легенды. **18 40** Католическая программа. **19 00** Панорама. **19 10** Местная программа. **20 00** Телетурнир. **20 35** Мультфильм. **21 00** Публицистическая программа. **21 50** Тележурнал. **22 00** Панорама. **22 40** Репортеры представляют. **23 00** "Именем отца и сына". Фильм пр-ва Италии. **01 00** Панорама. **01 05** Спортивная программа. **01 15** "Неравная пара". Фильм пр-ва Германии.

16 НОЯБРЯ, СРЕДА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 8.00. Навіны. **8.10.** Пяць хвілін на жарты. **8.15.** Дайджэст. **8.25.** Планета людзей. **8.45.** Вытокі. Урокі беларускай мовы. **9.00.** Беларуская літаратура. **9.40.** «Маё каханне, мой смутак». Тэлесерыял. **10.40.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм (Вялікабрытанія). 1-я серыя. **11.30.** «Бімбат». **11.50.** Чароўны экран. «Дыназаўрыкі». Мультсерыял. 2-я серыя. **12.25.** «Джон Рос. Афрыканскія прыгоды». Маст. фільм. 2-я серыя. **12.55.** Футбол. Зборная Беларусі -- зборная Нарвегіі. **14.50.** Мультфільм. **14.55.** Позірк у будучыню. «Пасля 2000 года». **16.10.** Вывучаем сваю гісторыю. Дак. фільм. **16.40.** «Бімбат». **17.00.** Навіны (з сурдаперакладам). **17.10.** «Маё каханне, мой смутак». **18.10.** Дзённік Прынёмання (Гр.). **18.25.** Гарадніца. Літаратурна-мастацкая праграма. (Гр.). **19.15.** Футбол. Адборачны матч чэмпіянату Еўропы. Зборная Беларусі -- зборная Нарвегіі. **20.50.** Калыханка. **21.10.** Панарама. **21.50.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **21.55.** Пяць хвілін на жарты. **22.00.** «Пяць зорак». Тэлегульня. **23.00.** Пад купалам Сусвету. **23.10.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм (Вялікабрытанія). 2-я серыя. **00.05.** НІКа. **00.20.** Дайджэст. **00.30.** Футбол. Алімпійскі адборачны турнір. Зборная Беларусі -- зборная Нарвегіі.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 5.30. Утро. **6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 14.50, 15.50, 17.50, 21.00.** Новости. **8.00.** «Сказание про Игорев поход». Мультфильм. **8.25.** «Дикая Роза». **9.00.** Клуб путешественников (с сурдопереводом). **15.00.** Посмотри -- послушай. **15.20.** Ответы. **16.00.** Тин-тоник. **16.25.** «Элен и ребята». Молодежный сериал (Франция). **16.50.** Мир сегодня. **17.00.** В эфире межгосударственная телерадиокомпания «Мир». Контакт. Экономический дайджест. **17.20.** Здравствуйте, это я. **17.45.** Документы и судьбы. **18.00.** Час пик. **18.30.** «Дикая Роза». **18.55.** Кинопанорама. **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Монолог. **20.50.** Сенсация Русского театра. Л.Зорин -- «Потерянный сюжет». **21.45.** Миниатюра. **21.55.** Футбол. Отборочный матч чемпионата Европы. Сборная Шотландии -- сборная России. **23.50.** Пресс-экспресс. **00.00.** Я вам спою.

КАНАЛ «РОССИЯ». 6.30. Формула-730. **7.00.** Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Всемирные новости Эй-би-си. **8.25.** «Торговый дом». **8.40.** Мемуары. Константин Ваншенкин о Яне Френкеле. **9.05.** Здорово живешь. **9.20.** А.Шнитке. Концерт для фортепиано с оркестром. Солист В.Крайнев. **9.45.** «Санта-Барбара». **10.35.** Телегазета. **10.40.** Крестьянский вопрос. **11.00, 15.00.** Вести. **15.20.** Студия «Рост». **15.50.** Там-там новости. **16.05.** Праздник каждый день. **16.15.** Новая линия. **16.55.** Сказки для родителей. **17.25.** Клип-антракт. М.Шуфутинский. **17.35.** Люди. **17.50.** Экспоцентр представляет. **18.05.** Непопулярная тема. **18.20.** Золотая шпора. **19.00.** Вести. **19.25.** Подробности. **19.35.** «Санта-Барбара». **20.30.** Я -- лидер. **21.00.** 60 минут. Программа Си-би-эс и Российского телевидения. **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Театральный разъезд. «Стыдно быть несчастливым». **23.20.** Экран криминальных сообщений. **23.35.** Звезды говорят.

ПОЛЬША-1. 07 00 Кофе или чай? **09 00** "Мода на успех". Сериал пр-ва США. **09 30** Программа для детей. **09 45** Гимнастика. **09 50** Мультфильм. **10 00** Новости. **10 10** Мама и я. **10 25** Дошкольники дома. **10 50** Поговорим о детях. **10 55** Английский язык для детей. **11 00** "Фортуна". Комедия пр-ва Польши. **12 00** От колыбели до школы. **12 30** Культурно-публицистический журнал. **12 55** Наше государство. **13 00** Новости. **13 10** Агробизнес. **13 15** Образовательное телевидение. **13 15** Сельскохозяйственная программа. **13 40** Документальная программа. **13 50** Грамматика. **14 05** Современная польская проза. **14 35** Встреча с литературой. **15 05** История польского радио. **15 20** Философ в любое время. **15 55** Программа на вечер. **16 00** Молодежная музыка. **16 30** Для молодежи. **16 55** Музыкальная программа. **17 00** "Мода на успех". Сериал пр-ва США. **17 25** Программа для детей. **18 00** Телеэкспресс. **18 25** Спортивная студия. **20 20** Вечеринка. **20 40** Новости. **21 20** "Короши". Фильм пр-ва США. **22 55** Пульс дня. **23 15** Документальный фильм. **23 30** Документальный фильм. **00 00** Новости. **00 20** "Брюнет вечернею порой". Комедия пр-ва Польши. **01 50** Документальный фильм.

ПОЛЬША-2. 08 00 Панорама. **08 10** Спорт. **08 30** Курс английского языка. **08 40** Утро второй программы. **09 00** Местная программа. **09 30** "Шерлок Холмс и доктор Ватсон". Сериал пр-ва Англии. **10 00** Трансляция заседаний сейма. **14 00** Панорама. **15 55** Приветствие. **16 00** Мультфильм. **16 30** Спортивная студия. **17 00** Животные вокруг нас. **17 30** Тележурнал. **18 00** Документальный фильм. **18 55** Розыгрыш лото. **19 00** Панорама. **19 10** Местная программа. **20 00** Телетурнир. **20 35** Развлекательная программа. **21 00** "Симон Визенталь". Документальный фильм. **21 45** Тени жизни. **22 00** Панорама. **22 30** Экспресс репортеров. **23 05** Киноповесть. **00 15** Симфонический концерт. **01 10** Панорама. **01 15** Спортивная студия. **01 25** Музыкальное представление.

17 НОЯБРЯ, ЧЕТВЕРГ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 8.00. Навіны. **8.10.** Пяць хвілін на жарты. **8.15.** Дайджэст. **8.25.** «Маё каханне, мой смутак». Тэлесерыял. **9.25.** Тэлевізійны «Арт-клуб» прадстаўляе. «Мой горад, мяне не забыў ты яшчэ...» І міжнародны пленэр імя Марка Шагала. **9.55.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм. (Вялікабрытанія). **10.45.** «Бімбат». **11.15.** Чароўны экран. «Дыназаўрыкі». Мультсерыял. 3-я серыя. **11.50.** «Джон Рос. Афрыканскія прыгоды». Маст. фільм. 3-я серыя. **12.20.** Позірк у будучыню. «Пасля 2000 года». **13.20.** «Пяць зорак». Тэлегульня. **14.20.** Еўрапейскі калейдаскоп. **14.50.** «Талент жыць». Сустрэча з народнай артысткай Беларусі З.І.Браварскай. **15.50.** Вывучаем сваю гісторыю. «Партрэт на фоне часу». Дак. фільм. **16.10.** Беларуская літаратура. Паэзія Пімена Панчанкі. **16.40.** «Бімбат». **17.00.** Навіны (з сурдаперакладам). **17.10.** «Маё каханне, мой смутак». Тэлесерыял. **18.10.** Навіны (Гр.). **18.25.** Міжнародны год сям'і у Гродне. Няпоўныя сем'і. (Гр.). **19.00.** «Ачышчэнне» правярае факты. (Гр.). **19.50.** Творчае маладзёжнае аб'яднанне «Крок». «Науцілус». **20.10.** Крэда. Праграма для дзелавых людзей. **20.30.** Пяць хвілін на жарты. **20.35.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.40.** Студыя «Формула». **23.05.** Пад купалам Сусвету. **23.15.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм. (Вялікабрытанія). 3-я серыя. **00.10.** НІКа. **00.25.** Дайджэст.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 5.30. Утро. **6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 14.50, 15.50, 17.50, 20.00, 22.50.** Новости. **8.00.** «Заячья школа». Короткометражный худ. фильм. **8.25.** «Дикая Роза». **9.00.** В мире животных. «Жизнь зоопарков». Телесериал (США) (с сурдопереводом). **9.40.** Экслибрис. **15.00.** Мультитроллия. **15.30.** На балу у Золушки. **16.00.** Тин-интим. **16.25.** «Элен и ребята». Молодежный сериал (Франция). **16.50.** Мир сегодня. **17.00.** ... До шестнадцати и старше. **17.30.** «Жил на свете человек». Док. фильм. **17.45.** Документы и судьбы. **18.00.** Час пик. **18.30.** «Дикая Роза». **18.55.** Авторская программа Г.Боровика «Кто он -- Ким Филби?» **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Москва -- Кремль. **21.00.** Лотто «Миллион». **21.30.** Худ. фильм «Положение вещей». (ФРГ). **00.00.** Пресс-экспресс.

КАНАЛ «РОССИЯ». 6.30. Формула-730. **7.00.** Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Всемирные новости Эй-би-си. **8.25.** Поехали. **8.35.** Непопулярная тема. **8.50.** Утренний концерт. **9.05.** «Россия распятая». **9.45.** «Санта-Барбара». **10.35.** Телегазета. **10.40.** Крестьянский вопрос. **11.00, 15.00.** Вести. **15.20.** «Музыкальный класс у Черного моря», «Спасите наши души». **15.50.** Там-там новости. **16.05.** Праздник каждый день. **16.15.** Новая линия. **16.55.** Фильм-премьер. **17.10.** Будни. **17.50.** Хроно. В мире авто- и мотоспорта. **18.20.** «Пять минут о хорошей жизни». **18.25.** Своя игра. **19.00.** Вести. **19.25.** Подробности. **20.35.** «Санта-Барбара». **20.30.** Большой скандал. **21.05.** Чрезвычайный канал. **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Экран криминальных сообщений. **22.45.** «Зеркало свободы». **23.15.** Звезды говорят.

ПОЛЬША-1. 07 00 Кофе или чай. **08 05** Миниатюры. **09 00** "Детское отделение". Сериал пр-ва Англии. **09 30** Для детей. **09 45** Гимнастика. **09 50** Мультфильм. **10 00** Новости. **10 10** Программа для детей. **10 25** Дошкольники дома. **10 50** Поговорим о детях. **10 55** Английский язык для детей. **11 05** "Жар тропиков". Сериал пр-ва США. **11 55** Музыкальная программа. **12 00** Кулинарная программа. **12 20** Это легко. **12 30** Четверть часа на экране. **12 45** Жить безопасно. **13 00** Новости. **13 10** Агробизнес. **13 15** Образовательное телевидение. **13 20** Сельскохозяйственная программа. **13 40** Встреча с природой. **14 20** Животные мира. **14 50** Робинзоны. **15 10** Тележурнал. **15 25** Первый год жизни ребенка. **15 50** Программа дня. **16 00** Молодежная музыка. **16 30** Для молодых зрителей. **17 00** "Детское отделение". Сериал пр-ва Англии. **17 25** "Где Валли?". Сериал пр-ва Англии. **18 00** Телеэкспресс. **18 20** Киножурнал. **18 40** Таков мир. **19 05** "Маленькое чудо". Сериал пр-ва США. **19 30** Католическая программа. **20 00** Вечеринка. **20 30** Новости. **21 10** "Жар тропиков". Сериал пр-ва США. **22 05** Только в первой программе. **22 50** Сатирическая программа. **23 00** Правительственный журнал. **23 10** Военный журнал. **23 25** Пегас. **00 00** Хозяйственные новости. **00 50** "Доносчица". Фильм пр-ва Германии. **02 20** Триптих.

ПОЛЬША-2. 08 00 Панорама. **08 10** Спорт. **08 30** Курс английского языка. **08 40** Утро. **09 00** Местная программа. **09 30** "Шерлок Холмс и доктор Ватсон". Сериал пр-ва Англии. **10 00** Трансляция заседаний сейма. **14 00** Панорама. **15 55** Приветствие. **16 00** "Тарзан". Сериал пр-ва Германии. **16 30** Летный журнал. **17 00** Роль разума. **17 30** Музыкальная программа. **18 00** Репортаж. **18 30** Забытые писатели. **19 00** Панорама. **19 10** Местная программа. **20 00** Колесо фортуны. **20 35** Клуб господина Рыся. **21 00** Спортивная студия. **22 00** Панорама. **22 35** Автожурнал. **23 00** "Мрак города". Фильм пр-ва США. **01 00** Панорама. **01 05** Спортивная программа. **01 15** Арт-ночь.

18 НОЯБРЯ, ПЯТНИЦА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 8.00. Навіны. **8.10.** Пяць хвілін на жарты. **8.15.** Дайджэст. **8.25.** Крэда. Праграма для дзелавых людзей. **8.45.** Мультфільм. **9.00.** Беларуская літаратура. Паэзія Пімена Панчанкі. **9.30.** «Маё каханне, мой смутак». Тэлесерыял. **10.30.** «У нас дома». Праграма для сем'і. **11.05.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм. 2-я серыя. **11.50.** «Бімбат». **12.10.** Чароўны экран. «Дыназаўрыкі». Мультсерыял. 4-я серыя. **12.45.** «Джон Рос. Афрыканскія прыгоды». Маст. фільм. 4-я серыя. **13.20.** «Самазванец з гітарай». Музычная кінакамедыя (Польшча). **13.20.** Позірк у будучыню. «Пасля 2000 года». **14.15.** «Науцілус». **14.35.** Навіны кіна-відэа-аўдыё. **15.35.** Вывучаем сваю гісторыю. «Францыск, сын Скарыны». Дак. фільм. **16.35.** «Бімбат». **17.00.** Навіны (з сурдаперакладам). **17.10.** «Палесся мілае дзіця». Я.Янішчыц. **17.55.** Шукаем ініцыятыўных. Беларуска-румынскі гандлёвы дом «Беларум». **18.10.** Дзённік Прынёмання. (Гр.). **18.25.** Толькі па пятніцах. (Гр.). **19.20.** Планета людзей. Міжнародная праграма. **20.05.** Падарункі на добры настрой. **20.20.** Пяць хвілін на жарты. **20.25.** Кантакт: адрасы, прапановы, інфармацыя. **20.30.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.40.** «Таміра» прапануе: «Расстаёмся - пакуль добрыя». Маст. фільм. 1-я серыя. **22.55.** Пад купалам Сусвету. **23.05.** «Вялікія паветраныя гонкі». Маст. фільм. 4-я серыя. **00.00.** НІКа. **00.15.** Дайджэст. **00.25.** Лета фестывальнае. «Славянскі базар-94». Канцэрт артыстаў польскай эстрады.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 5.30. Утро. **6.50, 7.50, 8.50, 9.50, 14.50, 17.50, 20.00, 22.50.** Новости. **8.00.** «Сорока». **8.25.** «Дикая Роза». **9.00.** Дорога. О строительстве автомагистрали Омск - Новосибирск. **9.30.** Танцует Салтанат. Концерт государственного ансамбля танца Казахстана. **15.00.** В гостях у сказки. Худ. фильм «Питер Пэн». 2-я серия. **16.25.** Рок-урок. **16.50.** Мир сегодня. **17.00.** Человек и закон. **17.30.** Голоса России. Поет ансамбль «Воскресенье». **17.40.** Документы и судьбы. **18.00.** Бомонд. **18.25.** «Дикая Роза». **18.50.** «Поле чудес». **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.40.** Человек недели. **21.00.** «Улицы Сан-Франциско». Телесериал. 11-я серия (США). **22.05.** Взгляд с А.Любимовым. **23.05.** Музобоз. **23.50.** Пресс-экспресс.

КАНАЛ «РОССИЯ». 6.30. Формула-730. **7.00.** Вести. **7.20.** Требуются... Требуются... **7.30.** Время деловых людей. **8.00.** Всемирные новости Эй-би-си. **8.25.** Поехали. **8.35.** В мире животных. **9.30.** Утренний концерт. **9.45.** «Санта-Барбара». **10.35.** Телегазета. **10.40.** Крестьянский вопрос. **11.00, 15.00.** Вести. **15.20.** Студия «Рост». **15.50.** Там-там новости. **16.05.** Праздник каждый день. **16.15.** Новая линия. **16.55.** Дисней по пятницам. «Великие злодеи Диснея». Сборник мультфильмов. **17.55.** Музыка на десерт. «Санта Лючия». **18.10.** Карьера. **19.00.** Вести. **19.25.** Подробности. **19.35.** «Санта-Барбара». **20.30.** Маски-шоу. **21.05.** «К-2» представляет: «Абзац». **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** «Отчаяние». Худ. фильм. (Германия). **0.45.** Звезды говорят.

ПОЛЬША-1. 07 00 Кофе или чай. **09 00** "Мода на успех". Сериал пр-ва США. **09 30** Программа для детей. **09 55** Гимнастика. **10 00** Новости. **10 10** Программа для детей. **10 25** Дошкольники дома. **11 00** "Молодые наездники". Фильм пр-ва США. **11 50** Музыкальная программа. **12 00** Школа для родителей. **12 15** Сшей сама. **12 30** Журнал национальных меньшинств. **13 00** Новости. **13 10** Агробизнес. **13 15** Образовательное телевидение. **13 20** Сельскохозяйственная программа. **13 45** Какая школа? **13 50** Документальная программа. **14 05** Кто ты есть? **14 20** Состояние души. **14 45** Если не Оксфорд, то что? **15 50** Кто первый - тот лучший. **15 25** Бизнес по- американски. **15 55** Программа дня. **16 00** Музыкальный телетурнир. **16 30** Танцевальный турнир. **16 55** Музыкальная программа. **17 00** "Мода на успех". Сериал пр-ва США. **17 25** Для детей. **18 00** Телеэкспресс. **18 20** Тележурнал. **18 30** Еженедельник культуры. **18 40** Тележурнал потребителя. **19 05** Свидание втемную. **19 50** Сатирическая программа. **20 00** Вечеринка. **20 30** Новости. **21 10** "Счастливый Александр". Фильм пр-ва Франции. **22 45** Пульс дня. **23 00** Четверть часа. **23 15** Дело для репортера. **00 00** Новости. **00 15** Близкие встречи. **00 45** "Бруклин". Фильм пр-ва США. **02 25** Танцевальный турнир.

ПОЛЬША-2. 08 00 Панорама. **08 10** Спорт. **08 30** Курс английского языка. **08 40** Утро. **09 00** Местная программа. **09 30** Сериал пр-ва Дании. **10 00** Трансляция заседаний сейма. **14 00** Панорама. **15 55** Приветствие. **16 00** Программа для детей. **16 30** Спортивная студия. **17 30** "С девяти до пяти". Комедийный сериал пр-ва США. **18 00** Документальный фильм. **19 00** Панорама. **19 10** Местная программа. **20 00** Один из десяти. **20 35** Тележурнал. **21 00** Американцы в Варшаве. **22 00** Панорама. **22 30** Развлекательная программа. **22 45** Художественный фильм. **00 40** Тележурнал. **01 00** Панорама. **01 05** Спорт. **01 15** Рок-фестиваль.

19 НОЯБРЯ, СУББОТА

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 8.00. Навіны. **8.10.** Дайджэст. **8.20.** Аэробіка для усіх. Урокі Наталлі Наважылавай. **8.50.** Пяць хвілін на жарты. **8.55.** Эканамікст. **9.05.** «Таміра» прапануе: «Расстаёмся - пакуль добрыя». Маст. фільм. 1-я серыя. **10.20.** Здароўе. **11.05.** Банка комікаў. Гумарыстычная праграма. **11.35.** Шматгалоссе. Народы Беларусі. **12.25.** Тэлевізійны «Арт-клуб» прадстаўляе «Тут засталася мая душа...». Нататкі з Шагалаўскага пленэра. **13.05.** «Сваімі рукамі». Пляценне з саломкі. **13.20.** «Лулу - анёл кветак». Мультсерыял. **13.55.** «Званы пекла». Асветніцкая праграма. **14.25.** Асілак. Спартыўны клуб. **15.15.** «Турэцкі марш». Тэленарыс. **15.35.** Тэлефестываль «Песню бярыце з сабою» у Салігорску. Частка 1-я. **17.25.** Тэлекрама. **17.35.** «Чарапашкі ніндзя». Мультсерыял. **18.00.** «Пяць хвілін на жарты». У нас -- юбілей. **19.00.** «Нов і К»-топ-10. **20.00.** Міжнародныя спартыўныя навіны. **20.30.** Калыханка. **21.00.** Панарама. **21.40.** «Пераборлівы жаніх». Маст. фільм. **23.25.** Пад купалам Сусвету. **23.35.** Фаварыты года. Адкрыццё тэлевізійнага музычнага фестывалю. Частка 1-я. **01.25.** «Каскад». **01.45.** Відзьма-нявідзьма. Навіны кіна-відэа-аўдыё.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 6.30. Субботнее утро делового человека. **7.15.** Спорт-шанс. **7.45.** Слово пастыря. Митрополит Кирилл. **8.00.** Зов джунглей. **8.30.** В эфире межгосударственная телерадиокомпания «Мир». Спектр. **9.15.** Профи-шоу. Конкурс банковских служащих. **10.00.** Утренняя почта. **10.30.** Медицина для тебя. **11.00.** Без паузы. **11.15.** Смак. **11.30.** Худ. фильм «Генерал». (США). **13.00.** Мультфильм. **13.10.** Диалог. **13.50.** Новости (с сурдопереводом). **14.00.** Виктория. Фестиваль солдатской песни. **14.35.** «Постижение демократии». Фильм 7-й. **15.35.** Нам и потомкам. **16.10.** В мире животных. «Жизнь зоопарков». Телесериал (США). **16.50.** Умники и умницы. **17.45.** До и после... Ведущий -- В.Молчанов. **18.40.** Телесериал «Команда в шляпах». 6-я серия (США). **19.40.** Спокойной ночи, малыши! **20.00.** Новости плюс. **20.45.** Телесериал «Хозяин Баллантре». 3-я серия (США). **22.00.** Клуб «Белый попугай». **22.40.** Новости. **22.55.** Худ. фильм. «Терраса». (Италия-Франция). **23.50.** Новости.

КАНАЛ «РОССИЯ». 7.00. Вести. **7.25.** Мульти-пульти. **7.45.** Студия «Рост». **8.15.** Пилигрим. **9.00.** Парламентская неделя. **9.45.** «Музыка всех поколений». **10.15.** «Как жить будем?» **11.00.** «Тони». Худ. фильм (Франция). **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.00.** Вести. **13.20.** Де факто. **13.35.** «Эдера». Худ.телефильм (Италия). 14-я серия. **14.30.** Телеэрудит. **14.35.** Астрология любви. **15.05.** Премьера телефильма «Россия молодая». 12-я серия. **16.05.** Футбол без границ. **16.50.** Видеопоэзия. В.Брюсов. **17.00.** Телеэрудит. **17.05.** Премьера мультфильма «Черный красавец» (США). **18.00.** Праздник каждый день. **18.10.** Семь нот в тишине. Ю.Ким. **19.00.** Вести. **19.25.** «Опасные гастроли». Худ. фильм. **21.05.** Совершенно секретно. **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Программа «А». **23.35.** Премьера телеэкрана. «Тайна виллы». Худ. фильм. **01.15.** Звезды говорят.

ПОЛЬША-1. 08 00 Из Польши. **08 10** Прошу ответить. **08 25** Все об огороде. **08 50** Агролиния. **09 30** Спортивный тележурнал. **09 55** Программа дня. **10 00** Новости. **10 10** Программа католической редакции для детей. **10 35** Программа для детей. **12 00** Документальный фильм. **12 50** Тележурнал. **13 00** Новости. **13 10** Тележурнал. **13 45** Животные мира. **14 20** Мультфильмы У. Диснея. **15 35** Телетеатр. **16 45** Дай шанс ребенку. **17 00** Тележурнал местных программ. **17 25** "Семейное предприятие". Комедийный сериал пр-ва Польши. **18 00** Телеэкспресс. **18 25** Тележурнал. **18 50** Развлекательная программа. **19 10** "Беверли Хилз". Сериал пр-ва США. **20 00** Детский тележурнал. **20 10** Вечеринка. **20 30** Новости. **21 10** "Парень из клуба Фламинго". Комедия пр-ва США. **23 05** Обычные- необычные. **23 20** Документальный фильм. **23 45** "Другая". Документальный фильм. **00 00** Новости. **00 10** Спортивная суббота. **01 10** "Фатальный кадр". Фильм пр-ва США. **02 40** "Одинокое сердце". Фильм пр-ва США. **04 15** Музыкальная программа.

ПОЛЬША-2. 08 00 Панорама. **08 10** Музыкальное утро. **08 30** Такие одинокие. **08 50** Урок языка глухонемых. **08 55** Приветствие. **09 00** Сообщество в культуре. **09 30** Мультфильм. **10 00** Местная программа. **11 00** Польская армия. **11 30** Программа о животных. **12 00** Программа для детей. **13 00** Академия польского кино. **14 30** Развлекательная программа. **15 00** Звезды тех лет. **15 30** Жизнь рядом с нами. **16 00** Спортивная студия. **16 30** Приветствие. **16 45** Тележурнал. **17 00** Сериал пр-ва США. **17 30** Телетурнир. **18 00** Концерт. **18 55** Розыгрыш лото. **19 00** Панорама. **19 10** Местная программа. **19 30** Семь дней - мир. **20 00** Телетурнир. **20 35** Тележурнал. **21 00** Развлекательная программа. **22 00** Панорама. **22 30** Слово на воскресенье. **22 35** Музыкальный журнал. **23 20** "Джесси Джемс". Вестерн пр-ва США. **01 00** Панорама. **01 05** Рок-ночь.

20 НОЯБРЯ, ВОСКРЕСЕНЬЕ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ. 8.00. Добрыя весткі. **8.10.** Аэробіка для усіх. Урокі Наталлі Наважылавай. **8.40.** Слова да чалавека. **9.10.** Справы вайсковыя. **9.55.** Беларускі тур. **10.15.** «Ад панядзелка да панядзелка». **10.55.** Дыскатэка «Тэлебома». **11.35.** «АВС-клуб». Англійскую мову вучым самі. **11.50.** Мы такія розныя. **12.35.** Дайнова-інвест: «MTV. Лепшыя хіты». **13.05.** Тэлевізійны «Арт-клуб» прадстаўляе. Адкрыццё сезона у Рускім акадэмічным тэатры. **13.45.** Варажба на гушчы з кавай. **14,25.** Дзелавы веснік. **14.40.** Вяскоўцы. Сёння - наша свята. **15.40.** Запрашаем на вячоркі. Абрады і звычаі перадвясельнага вечара. Баліцкі фальклорны гурт Шчучынскага раёна. **16.45.** Праспект. Інфармацыйна-аналітычная праграма. **17.15.** Тэлекрама. **17.25.** «Чарапашкі ніндзя». Мультсерыял. **17.50.** Анталогія гумару. Усё для ўсмешкі. **18.20.** Любімыя камедыі. «Радня». Маст. фільм. **20.00.** Панарама. **20.40.** Пяць хвілін на жарты. **20.50.** Калыханка. **21.10.** Трэці тайм. Футбольны агляд. **21.55.** Кубак «Стандарт-94». Рэспубліканскія спаборніцтвы па эстафетнаму арыентаванню. **22.10.** Маст. фільм «Кінатэатр «Парадыза» (Італія-Францыя). **00.20.** Камп'ютарны палігон.

КАНАЛ «ОСТАНКИНО». 7.15. Олимпийское утро. **7.50.** Спортлото. **8.00.** Марафон-15. **8.30.** С утра пораньше. **9.00.** Полигон. **9.30.** Пока все дома. **10.00.** Утренняя звезда. **10.50.** Под знаком пи. **11.35.** Помоги себе сам. **12.10.** Экономика и реформы. **12.40.** «Шпаргалка» с подарком. **13.00.** «Подводная одиссея команды Кусто». Док. сериал. **13.50.** Новости (с сурдопереводом). **14.00.** «Стратегия Победы». Док. сериал. Фильм 8-й. **14.55.** Клуб путешественников. **15.45.** Нам -- 75. Концерт, посвященный Государственному академическому русскому народному оркестру им. Н.Осипова. **16.40.** Япония с А.Колошиным. **17.10.** Новости. **17.20.** Телелоция. **17.35.** «Баскетбольная лихорадка», «Настоящие охотники за привидениями». Мультсериалы (США). **18.30.** Вся Россия. Город Тобольск. **19.10.** Ален Делон и Жан Габен в худ. фильме «Двое в городе». (Франция). **21.00.** Воскресенье. **21.50.** Спортивный уик-энд. **22.05.** Большой театр. Дни и вечера. **22.50.** Новости. **23.05.** Любовь с первого взгляда. **23.45.** «Стрелочник». Мультфильм для взрослых. **23.50.** Новости.

КАНАЛ «РОССИЯ». 7.00. Вести. **7.25.** «Сказки острова Мэн». **7.55.** Мульти-пульти. **8.10.** Наш сад. **8.40.** «Завтрак для чемпионов». **9.10.** Кипрас Мажейка. Репортажи из Испании. **9.40.** Аты-баты... **10.10.** Русское лото. **10.55.** Кинофестиваль: «День Победы». «Если дорог тебе твой дом». Док. фильм. **12.40.** Крестьянский вопрос. **13.00.** Вести. **13.20.** «Не вырубить...». **13.35.** «Эдера». Худ. телефильм (Италия). 15-я серия. **14.30.** «Лад»- галерея. «Пограничные зоны искусства». **15.15.** Лучшие игры НБА. **16.10.** Белая ворона. **17.00.** Волшебный мир Диснея. «Гуфи и его команда», «Черный плащ». **18.00.** Праздник каждый день. **18.10.** «Литературная газета» и ее друзья поэты». **19.00.** Вести. **19.25.** «Полицейский». Худ. фильм (Франция). **21.10.** Коробка передач. **21.25.** У Ксюши. **22.00.** Вести. **22.20.** Река времени. **22.25.** Автомиг. **22.30.** Спортивная карусель. **22.35.** Вечерний салон. **23.35.** Звезды говорят.

ПОЛЬША-1. 08 00 Сельское хозяйство в мире. **08 15** Далеко и близко. **08 30** Неделя. **09 00** Сельскохозяйственная программа. **09 25** Программа дня. **09 30** Воскресная кинопрограмма. **09 55** Телеутро. **10 20** Музыкальный ящик. **10 45** Сериал пр-ва Канады. **11 10** Телетеатр для детей. **12 00** Новости. **12 10** Документальный сериал. **13 05** Телеконцерт пожеланий. **13 35** С камерой среди зверей. **13 50** Квант. **14 10** Море. **14 45** В старом кино. **16 30** Сто вопросов. **17 10** Спортивная студия. **17 35** Антенна. **18 00** Телеэкспресс. **18 25** Стоит посмеяться. **19 00** "Династия Колби.". Сериал пр-ва США. **20 00** Вечеринка. **20 30** Новости. **21 10** "По зову сердца". Сериал пр-ва Италии. **22 05** Спортивное воскресенье. **22 30** Сериал пр-ва США. **22 50** Публицистическая программа. **23 20** Вечер с Алицией. **00 20** "Гарольд и Мауди". Фильм пр-ва США. **01 50** Музыкальная программа.

ПОЛЬША-2. 08 00 Эхо недели. **08 30** Фильм для глухих. **09 15** Слово на воскресенье. **09 20** Приветствие. **09 30** Тележурнал. **10 00** Местная программа. **11 00** Документальный фильм. **12 00** Мультфильмы для детей. **13 00** "Луки Лук". Сериал пр-ва Италии. **13 50** Духи, замки, упыри. **14 25** Цветные песни. **15 00** Путешествие во времени и пространстве. **15 55** Тележурнал. **16 00** Телетеатр для детей.. **16 35** Публицистическая программа. **16 50** Вторая программа. **17 00** "Как есть". Сериал пр-ва Польши. **17 30** Телетурнир. **18 00** Тележурнал. **19 00** События недели. **19 25** Спортивная студия. **19 50** Местная программа. **20 00** Телетурнир. **20 35** Мультфильм. **21 00** Специальная линия. **22 00** Панорама. **22 30** Кабаре. **23 25** "В тени диких пальм". Сериал пр-ва США. **00 10** Телетеатр. **01 20** Панорама. **01 30** Спортивная студия.

RELAKS • ROZRYWKA • HUMOR

Wiersze ks. Jana Twardowskiego

Prośba

Królewno ze Skępego
podaj rączkę
proszę
uratuj wiersze nieśmiałe i bose
takie co nie biegną jak krytyk
za modą
szanują księdza Bakę z klerykalną brodą
takie co nie świecą jak szyja
ozdobna
za które nie płacą dolarami Nobla

Co prosi o miłość

Bóg wszechmogący co prosi
o miłość
tak wszechmogący że nie wszystko może
skoro dał wolną wolę
miłość teraz sama
wybiera po swojemu
to czyni co zechce
więc czasem wzruszenie
jak szczęście przylaszczek
co się od razu na wiosnę kochają
bywa obojętność to jest sprawy
rudne
głogi tak bardzo bliskie że siebie
nie znają
kocha lub nie kocha - to jęk
nie pytanie
więc oczy zwierząt ogromne
i smutne
śpi spokojnie w gnieździe
szpak szpakowa szpaczek
Bóg co prosi o miłość
rozgrzeszy zrozumie
Wszechmoc wszystko potrafi
więc także popłacze
Wszechmogący gdy kocha
najsłabszym być umie

Chociaż

jesteś - bo chociaż jesień
renta jak trumienka w kieszeni
jeszcze przyszłość jak ciele na razie mówi niewiele
trzy pióra na głowie czapli
które wróżą szczęście
to co tak niemożliwe że na pewno będzie
parasol co się uśmiecha do deszczu

jędza całowana na dzień dobry

drozd z białym kuperkiem co
nie zginął w zawiei
miłość zdjęta z krzyża
jesteś - bo skąd tyle jeszcze nadziei

Krzyż

Mój krzyż co przyszedł
z niewidzialnej strony
zna samotność w spotkaniu
przy stole
niepokój i spokój bez serca bliskiego
wie że mąż wzdycha częściej niż kawaler
nie dziwi się już Hegel że w szkole dostawał po łapie
nie każdy go zrozumiał
krzyż wszystko uprości
nie człowieka - o miłość trzeba prosić Boga
od tego zacząć żeby iść do ludzi
wie i nie mówi bo słowem
przeszkadzają słowa
milczenie nawet rybkę w akwariumie obudzi
dopiero żyć zaczniesz gdy umrzesz kochając
mój krzyż co przyszedł
z niewidzialnej strony
wie że wszystko wydarzyć się może
choćby nie chciał tego
na przykład wilia z barszczykiem czerwonym bez śniegu
choć przecież zima w sam raz o tej porze
czasami krzyż ofuka uderzy ubodzie
z krzyżem jest się na zawsze by sprzeczać się co dzień
jeśli go nie utrzymasz to sam cię poniesie
a szczęście tak jak zawsze o tyle o ile
bywa że się uśmiecha gdy myśli zapewne
chcesz mnie zrzucić
zobaczysz że ciężej beze mnie

Jest taka

Jest taka wdzięczność kiedy chcesz dziękować
lecz przystajesz jak gapa bo nie widzisz komu
a przecież sam nie jesteś płacząc po kryjomu
Niewidzialny jest z Tobą co jak kasztan spada
jest taka wdzięczność kiedy chcesz całować
oczy włosy niewidzialne ręce
powietrze deszcz co chlapie
zimę saneczki dziecięce
dom rodzinny co spłonął z portretem bez ucha
rozstania niby przypadkowe
kiedy żyć nie wypada a umrzeć nie wolno
jest taka wdzięczność kiedy chcesz dziękować
za to że niosą ciebie nieznane ramiona
a to czego nie chcesz najbardziej się przyda
szukasz w niebie jak tłoczno i tam też nie widać

Ten sam

ten sam krzyż gdy zima i zając osiwiał
ten sam gdy jesień i brzozy zaledwie ubrane
ten sam gdy czapla nadobna od białej o połowę mniejsza
ten sam gdy wiosną spóźnione kukanie
ten sam gdy cię ze schodów zrzucą ręce ukochane
i rozpłacze się serce jak osioł bez osła
łatwiej upaść na głowę niż powstać z miłości
krzyż to takie szczęście
że wszystko inaczej

Straciłem wiarę

Straciłem wiarę
w ostatnią lekcję i dzwonek
nie wierzę w ogóle w koniec
nie wierzę, że Matki Bożej nie zobaczę
nie wierzę, że komunista nie płacze
nie wierzę już w bociana
nie wierzę, że głód jest mniej
potrzebny od chleba
nie wierzę, że krowa zarżnięta nie idzie do nieba
żeby naprawdę uwierzyć
w ile trzeba nie wierzyć

Sacrum

Jak to słowo urosło
dosięgło obłoków
stoi ze świętym Piotrem na
niebieskim progu
Sacrum - tak nazywano tylną część zwierzęcia
zad i grzbiet
to co najdroższe poświęcano Bogu

Gdy umierał

Gdy umierał na krzyżu
cud się nie zdarzył
żaden anioł nie pomógł
deszcz nie obmył głowy
piorun się zagapił gdzie inaczej
uderzył
zaradna Matka Boska
z cudem nie zdążyła
wierzyć to znaczy ufać kiedy cudów nie ma
cud chce jak najlepiej
a utrudnia wiarę

Co nie wiadomo

Smutek co nie wiadomo
skąd jak i dokąd
czekanie z góry na dół
i z dołu do góry
nie dokochany dziadek
z osą na łysinie
niewiara na całego
co przyjdzie co minie

PIOSENKA NA ZAMÓWIENIE

Marsz, marsz Polonia

Jeszcze Polska nie zginęła,
kiedy my żyjemy,
co nam obca przemoc wzięła,
szablą odbierzemy.

Marsz, marsz Polonia
marsz dzielny narodzie,
odpoczniemy po swej pracy
w ojczystej zagrodzie.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę
będziem Polakami,
dał nam przykład Bonaparte,
jak zwyciężać mamy.
Marsz, marsz Polonia...
Już nam ojciec do swej Basi
mówi zapłakany:
"Słuchaj jeno, pono nasi
biją w tarabany".
Marsz, marsz Polonia...

WARTO WIEDZIEĆ...

Najmłodszymi pannami młodymi są - według ostatnich danych - Bułgarki. Najczęściej wychodzą za mąż w wieku 23 lat. Natomiast najstarszymi - Irlandki. Wychodzą za mąż na ogół w wieku 26 lat.

*

Późno żenią się również Irlandczycy: z reguły, gdy mają 31 lat.

*

Najstarszym panem młodym był jednak nie Irlandczyk, lecz mieszkaniec b. Jugosławii - Pero Soc. W chwili ślubu miał już 140 lat. Zmarł w 3 lata później - w 1988 roku.

*

Najdłużej przeżyli w małżeństwie Chatym i Iljas Dżawarowie z Azerbajdżanu. Gdy w 1986 roku obchodzili 100. rocznicę małżeństwa - on miał 119, a ona 115 lat. Ich małżeństwo trwało 103 lata (Chatym zmarła w 1989 roku.).

Sposób na...

* Jedwab naturalny surowy doskonale pierze się w mocnym roztworze mydła lub płatków, w prawie zimnej wodzie. Płucze się go czterokrotnie; trzy razy - w czystej wodzie, nie wyżymając, czwarty raz do płukania dodając kostkę cukru i sok z 1 cytryny na 1 l wody.

* Kreton stanie się sztywniejszy, jeżeli do ostatniego płukania dodamy białko z jajka.

* Czarna i granatowa bawełna ładnie pierze się w wywarze ze szpinaku lub liści bluszczu. Do ostatniego płukania można użyć piwa dla pogłębienia koloru.

NA WESOŁO NA WESOŁO

- Słyszałam, że pani córka wychodzi za mąż za Malinowskiego. Gratuluję!

- Ależ nic podobnego.

- To tym bardziej gratuluję...

***

Telewidz skarży się przyjacielowi:

- Doprawdy dość mam tego bezczelnego programu, który ciągle przerywa reklamy!

***

- Mareczku, dlaczego nie jesz? Mówiłeś przecież, że jesteś głodny jak wilk...

- A widziała mamusia wilka, który by jadł tartą marchewkę?

***

Głęboką nocą w mieszkaniu szeryfa zadzwonił telefon.

- Błagam, niech pan natychmiast przyjeżdża - rozległ się w słuchawce zdenerwowany głos. - Do mojego mieszkania znów wdarł się kot!

- Czy pan zwariował! - wrzasnął szeryf. - Jak pan śmie budzić mnie z takiego powodu w środku nocy! A kto mówi?

- Papuga...

W ŚWIECIE ZŁOTYCH MYŚLI

Bóg daje orzechy, ale ich nie rozgryza.

GOETHE

*

Jeżeli żebrak stanie się nagle bogaczem, to nawet w lecie pali w piecu.

przysłowie perskie

*

Lepsze jest śmiertelnym wrogiem dobrego.

MONTESQUIEU

*

W gruncie rzeczy nie ma nienawiści, są tylko gorzkie, zawiedzione miłości, które ludziom udało się jakoś zdławić.

KS.J. PASIERB

Na jarmarku. **Fot. M. Aniszczenko**

"Głos znad Niemna"
Wydawca: Związek Polaków na Białorusi

Adres redakcji:
230005 Grodno
ul.Dzierżyńskiego 32
tel.44-94-57,44-63-75

Druk : Zakłady Graficzne
Grodno, ul.Poligrafistów 4
Zamówienie nr... 4322
Nakład **9337** egz. T — 9337

Tygodnik:
indeks 63863 Nr rej. 8
Cena 30 rb.
Objętość pisma - 2 drukowane arkusze

Cena prenumeraty:
IV kw. 1994 r. 600 rb.,

Redaktor naczelny
Eugeniusz SKROBOCKI